

EL MOVIMENT I LA DANSA COM A EINES PER AFAVORIR EL COMPORTAMENT DELS INFANTS A L'AULA

“Treball de Final de Grau en Mestre d'Educació Primària”

Judit Palà Garcia i Anna Salvador Claus

Quart curs

Tutor: Ramon Ferrer Gràcia

Grau en Mestre d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

Vic, 15 de maig de 2017

“Hauríem de considerar perduts els dies en què no hem ballat almenys una vegada”.

Friedrich Nietzsche

Agraïments

A tots els nens i nenes de l'Espill i l'Oms i de Prat,
per respondre els qüestionaris.

Al Jaume i l'Eva, per deixar-nos entrar a les seves aules i
ajudar-nos a créixer com a mestres.

Al Ramon, pels seus consells i el seu suport.

Al Ricard, per la paciència i la comprensió.

A les nostres mares, pares i germans,
pel seu suport incondicional.

Moltes gràcies a totes i tots!

RESUM

Els infants, majoritàriament, aprecien realitzar activitats on participin i s'hi impliquin activament, on puguin explorar i on l'eix vertebrador sigui el moviment. En aquestes activitats, el comportament dels nens i nenes no és tan problemàtic, perquè els agrada allò que fan, estan motivats i veuen que són capaços d'assolir els objectius d'aquestes propostes. Aquest Treball de Final de Grau en Mestre d'Educació Primària, doncs, té com a objectiu comprovar si el moviment i la dansa ajuden a millorar el comportament dels infants més moguts a les aules d'educació primària. La investigació s'ha dut a terme a les aules de música de les escoles Espill i Oms i de Prat de Manresa.

Per una banda, l'estudi ha estat realitzat a partir de noranta-sis observacions a uns infants que mostren un comportament concret dins l'aula, dues entrevistes als mestres de música i noranta-sis qüestionaris als infants subjectes d'estudi. Per altra banda, s'han comparat els resultats interpretats a partir de les realitats observades a les aules amb les evidències científiques obtingudes a través de la recerca bibliogràfica i, també, s'han deixat les portes obertes per a poder realitzar futures recerques. Finalment, s'han extret unes conclusions que han permès comprovar si la hipòtesi plantejada, utilitzar el moviment i la dansa a l'aula ajuda a millorar el comportament dels infants més moguts, és certa.

Paraules clau: moviment, dansa, comportament.

ABSTRACT

Children mainly appreciate doing activities in which they participate and get involved actively, ones that they can explore and the most important thing about them is movement. In these activities, the behaviour of children is not as problematic, because they like what they do, they feel motivated and, consequently, they are capable of achieving the aims of these proposals. Therefore, this final Primary Education Degree's dissertation has as a target to prove if the movement and dance can help the most active primary schoolchildren to improve their behaviour in the classrooms. The research was focused on the music classrooms at Espill and Oms i de Prat schools in Manresa.

On the one hand, this research was performed out of: the ninety-six close observations of children displaying a particular behaviour in the classroom, two interviews with music teachers and a survey questionnaire provided to the ninety-six pupils who were the subjects of study. On the other hand, the results interpreted from the observed realities in the

classrooms have been compared to the scientific evidence obtained through bibliographic research and, moreover, some doors have been left open to allow further research to be carried out in the future. Finally, we reached some conclusions which let us prove whether the hypothesis formulated, using movement and dancing in the classroom, helps the most active children to improve their behaviour, is true or not.

Key words: movement, dance, behaviour.

Índex

1. Introducció.....	6
1.1. Justificació.....	6
1.2 Hipòtesi i objectius	7
1.3 Parts del treball	8
2. Marc teòric	9
2.1 La importància del moviment i la dansa	9
2.2 Model de classe ideal	11
2.3 Percepció que tenen els mestres sobre la importància del moviment i la dansa a l'aula de música	15
2.4 Activitats de moviment i dansa	16
2.5 Activitats d'escolta, de lectura i d'escriptura.....	18
2.6 Canvis en el comportament dels infants en funció de les activitats.....	19
3. Mètodes	22
3.1 Participants.....	22
3.2 Instruments.....	23
3.3 Disseny i procediment.....	26
3.4 Anàlisi de les dades	29
4. Resultats	30
4.1 Interès i participació	32
4.2 Actitud i comportament	41
4.3 Expressió.....	50
5. Discussió.....	62
5.1 Contrast dels resultats obtinguts amb l'evidència científica.....	62
5.2 Limitacions de l'estudi i línies de futur	70
6. Conclusions.....	72
7. Referències bibliogràfiques	76
7.1. Bibliografia.....	76
7.2. Webgrafia	81

1.Introducció

Des que naixem fins que morim, el moviment és quelcom innat i necessari per al desenvolupament evolutiu, intel·lectual, social i emocional dels éssers humans; és un mitjà d'expressió i comunicació que ens porta a parlar de la dansa, un art que consisteix en expressar-se a través del cos i el moviment. Entenent, doncs, el moviment i la dansa com dos elements fonamentals per al desenvolupament dels éssers humans. La finalitat d'aquest treball de final de grau és investigar la importància que prenen el moviment i la dansa a l'aula de música i la utilització d'aquestes dues dimensions com a eines per afavorir el comportament dels infants.

La proposta i la motivació per a voler investigar sobre la importància del moviment i la dansa dins l'aula de música va sorgir després d'observar, en les dues estades de pràctiques de 2n i 3r curs, la necessitat de moure's que tenen alguns alumnes quan estan a l'aula. Així doncs, tenint en compte que l'àrea de música permet treballar la majoria dels continguts de manera vivencial, vam decidir fer recerca i documentar-nos sobre el moviment, la dansa, l'expressió corporal, el comportament dels infants i tots aquells aspectes que hi estan relacionats. Finalment, vam poder elaborar el treball que es presenta a continuació.

Aquesta investigació es contextualitza en l'àmbit escolar, concretament, en els dos centres d'educació primària on hem realitzat les pràctiques, l'Espill i l'Oms i de Prat, dues escoles situades a Manresa, la capital de la comarca del Bages. En aquestes, hem pogut recollir les dades observant les sessions de música i fixant-nos en quatre infants de cada curs, dos de cada escola, des de 1r fins a 6è de primària. També hem pogut realitzar dues entrevistes als respectius mestres de música i dur a terme els qüestionaris als infants observats per a elaborar aquest estudi.

1.1. Justificació

Realitzar aquesta investigació és important perquè, al llarg dels anys, el moviment ha estat una manera de desenvolupar la capacitat de comunicació, així com un mitjà per percebre la música. Herrera (1994) afirma que la música no es percep només amb l'oïda, sinó amb tot el cos. Així doncs, el moviment corporal és necessari a l'hora d'entendre el procés d'ensenyament aprenentatge de la música. Tanmateix, l'expressió corporal, que inclou el moviment i la dansa, té un gran valor educatiu gràcies als beneficis que aporta als infants.

Com afirma Martín (2005), doncs, el moviment ha de ser una activitat fonamental per als nens i nenes.

Un altre dels motius pels quals dur a terme aquesta investigació és important és l'escassetat del desenvolupament pedagògic que hi ha hagut, fins al moment, sobre l'ensenyament del moviment i la dansa en els centres educatius. Un fet causat per la manca de formació del professorat, la poca importància que es dóna al moviment i la dansa en el currículum i el poc interès per part de la societat, encara que, a poc a poc, aquest vagi creixent i la dansa vagi esdevenint un fenomen cultural important.

Els canvis de comportament i conducta que adopten alguns infants a l'aula també són importants a l'hora de realitzar aquesta investigació. Thompson (1991), Temmerman (2000), Ho (2003), Silva (2005) i Arriaga (2005) afirmen que, després de realitzar diversos estudis, el comportament dels infants canvia segons si estan realitzant activitats que involucren tot el cos o activitats d'escolta. Aquests, conclouen dient que el comportament dels alumnes és molt millor quan les activitats tenen com a eix vertebrador el moviment. També observen que estan molt més motivats i la seva actitud envers l'activitat plantejada és molt més bona que no en les activitats d'escolta.

1.2 Hipòtesi i objectius

Amb aquest Treball de Final de Grau es donarà resposta i es confirmarà, o no, la hipòtesi plantejada:

- Utilitzar el moviment i la dansa a l'aula ajuda a millorar el comportament dels infants més moguts.

Al llarg del procés d'elaboració del treball es pretindrà assolir un objectiu general, és a dir, s'intentarà comprovar amb evidències científiques si la hipòtesi, plantejada a l'inici de la recerca, és certa, o no. Així doncs, l'objectiu principal d'aquesta investigació serà:

- Comprovar i demostrar que el moviment i la dansa ajuden a millorar el comportament dels infants més moguts.

Altres objectius més concrets, però no menys importants, que s'assoliran durant la investigació seran:

- Copsar la importància que es dóna al moviment i la dansa en el currículum i la que hi donen els mestres a l'aula.
- Entendre els canvis de comportament que mostren alguns alumnes en funció de la tipologia d'activitat.

1.3 Parts del treball

El treball ha estat estructurat en set apartats diferents. En primer lloc, es troba la introducció, que permet conèixer la temàtica de l'estudi i la motivació per dur-lo a terme. A més a més, inclou la justificació de la investigació, la hipòtesi i els objectius plantejats. En segon lloc, es trobarà el marc teòric, on s'exposarà el que la ciència ha aportat sobre la importància del moviment i la dansa en relació al comportament dels infants. En tercer lloc, es podran llegir els mètodes utilitzats per a realitzar el treball, concretament, s'hi trobaran descrits els participants de l'estudi, els instruments emprats, el disseny i el procediment i, finalment, l'anàlisi de les dades obtingudes.

En quart lloc, es mostraran i s'interpretaran els resultats obtinguts de l'estudi realitzat. En cinquè lloc, es trobarà la discussió, que consistirà en contrastar la interpretació que s'ha fet, en l'apartat anterior, dels resultats amb les evidències científiques que s'han exposat al marc teòric. A més a més, aquest apartat comptarà amb les limitacions de l'estudi i les possibles línies d'investigació en un futur. En sisè lloc, s'exposaran les conclusions que s'han extret fent aquesta investigació i es confirmarà, o no la hipòtesi i els objectius plantejats inicialment. També s'hi podrà trobar un breu resum dels resultats obtinguts, la relació que té aquest estudi amb els aprenentatges que s'han fet al llarg del grau i amb la futura professió de mestres. Finalment, en el setè apartat, es podran consultar les referències bibliogràfiques utilitzades per a realitzar aquesta recerca i aquest estudi.

2. Marc teòric

En aquest segon punt del treball, estructurat en sis subapartats, s'hi troba el marc teòric. Aquest consisteix en la contextualització de la temàtica de l'estudi a partir de diverses fonts bibliogràfiques: llibres, articles i webs. En el primer, el 2.1, quedarà descrita la importància del moviment i la dansa. En el segon, el 2.2, s'hi trobarà la descripció de com hauria de ser una classe de música ideal. En el tercer, el 2.3, quedarà exposat el pensament i la percepció que tenen els mestres sobre la importància del treball del moviment i la dansa a l'aula. En el quart, el 2.4, s'exposarà què són les activitats de moviment i dansa i quins beneficis aporten als infants. Seguidament, en el 2.5, s'explicarà què són les activitats d'escolta, de lectura i d'escriptura i quins són els beneficis que aporten als nens i nenes. Finalment, en el 2.6, quedarà exposada la definició de comportament, així com els canvis de comportament que tenen els infants en funció del tipus d'activitats que es realitzen i els motius pels quals aquest no és sempre el mateix.

2.1 La importància del moviment i la dansa

Al llarg de la història s'ha pogut observar que el moviment i la dansa han estat un mitjà d'expressió i comunicació entre els éssers humans, ja que les persones necessiten moure's, expressar-se, comunicar-se i establir relacions. Segons Lago i Espejo (2007) el moviment i la dansa, doncs, no són quelcom innecessari per al cos humà, sinó que són necessaris per al desenvolupament evolutiu, sigui físic, intel·lectual, social o emocional de les persones.

“Primeramente, el hombre para formarse adecuadamente necesita moverse y así desarrollar su musculatura y favorecer el desarrollo de los demás órganos. Es necesario el movimiento para su desarrollo evolutivo físico. Por otra parte, el hombre desde que existe necesita expresarse y comunicarse, establecer relaciones, expresar sus ideas y emociones y lo ha hecho en la historia a través del movimiento y la danza. El movimiento y la danza son un medio de expresión y comunicación completo y complejo. El hombre, es un ser social por naturaleza, no puede vivir aislado sin comunicarse. Por esta razón el movimiento y la danza han estado presentes en todas las épocas de la historia, principalmente en lugares y momentos donde se establecían tanto relaciones sociales de grupo como de parejas.” (Lago y Espejo, 2007, p. 3)

El moviment i la dansa requereixen que l'individu domini el seu propi cos en un espai concret i se sàpiga expressar a través d'ell. Tal com diuen Lago i Espejo (2007), el moviment hauria d'entendre's com una manera de desenvolupar la capacitat de

comunicació i abstracció, l'elaboració de missatges significatius, la interpretació simbòlica de la realitat i la capacitat d'analitzar i reflexionar críticament. No obstant això, Vargas (2010) exposa que el moviment també es pot entendre com la inèrcia pròpia dels éssers vius. Per tant, existeix una relació entre la música i el moviment i la presa de consciència del propi moviment n'és el punt de partida.

L'expressió corporal, que inclou el moviment i la dansa, en l'educació musical és com un pont que s'estableix entre els sons que senten els éssers humans i l'elaboració que fan del seu propi pensament. Així doncs, tal com diu Herrera (1994) tot el treball musical realitzat a través del moviment corporal és molt important a l'hora del procés d'ensenyament aprenentatge de la música, ja que la música no es percep només amb l'oïda, sinó que se sent amb tot el cos. A més a més, és necessari remarcar que el moviment corporal serveix per manifestar i interpretar un missatge musical. Per tant, el so, el moviment corporal i la percepció auditiva acaben esdevenint un tot inseparable.

Fink-Jensen (2007), igual que Herrera (1994), afirma que la música no es percep amb l'oïda, sinó que se sent amb tot el cos. A més, puntualitza l'afirmació afegint que en els moviments musicals el cos no és només un medi, sinó una unitat expressiva que fomenta les funcions motrius, la imaginació musical i la concepció que tenen els infants del seu propi cos. En relació a les afirmacions anteriors, Westerlund i Juntunen (2005) afegixen que el desenvolupament de la musicalitat es produeix en l'acció i, per tant, manifesten que l'experiència corporal i el moviment han d'ocupar un lloc privilegiat en el procés d'ensenyament aprenentatge de la música.

No només hi ha articles i autors que parlin sobre la importància del moviment i la dansa en l'educació primària, sinó que també existeixen estudis que fonamenten la relació que s'estableix entre el moviment i la música i justifiquen la importància d'incloure el moviment en l'educació musical. Entre aquests, es troben els estudis realitzats per Young (1982), que comparen les reaccions que tenen els infants quan reben un estímul visual o un verbal; els de Shiobara (1994), que parteixen de les experiències cinestèsiques i conclouen amb els resultats de les activitats motrius realitzades a l'aula de música; els de Davidson (1993, 1994, 2001) que confirmen la percepció de l'expressivitat dels alumnes en funció dels moviments que hi ha per part de l'interpret; els de Juchniewicz (2008) que afirmen la importància dels moviments que impliquen tot el cos i, finalment, els de Retra (2006, 2008), que analitzen els moviments espontanis dels infants i les respostes motrius d'aquests quan se'ls estimula sonorament.

A nivell d'Espanya, el moviment i la dansa dins l'àrea de l'educació artística formen part del sistema educatiu des de fa relativament pocs anys. No va ser fins a l'any 1990, amb la imposició de la Ley Orgánica General del Sistema Educativo (LOGSE) que el moviment i la dansa van començar a considerar-se una assignatura necessària per a la formació intel·lectual. Així doncs, Lago i Espejo (2007) afirmen que el desenvolupament pedagògic ha estat molt escàs, gairebé nul. Vila (2008) afegeix que en els darrers anys s'ha començat a parlar de la dansa i la societat ha començat a interessar-s'hi, però que en l'àmbit de l'ensenyament encara falta formació, ja que l'ensenyament, la cultura i la societat no evolucionen al mateix temps, sinó que l'ensenyament va un pas enrere.

Respecte a Catalunya, el moviment i la dansa no van passar a formar part del currículum fins a l'any 1992, dos anys després de l'entrada en vigor de la LOGSE i coincidint amb la quarta reforma educativa. Actualment, el decret d'educació primària contempla el moviment i la dansa com a continguts a treballar des del primer fins al tercer cicle de primària, però a mesura que els cursos van augmentant, el treball d'aquests va disminuint. Així mateix ho afirma Rusinek (2004) dient que reduir el currículum de primària només al coneixement declaratiu va en contra de la investigació científica, ja que saber música implica molt més que parlar-ne; saber música suposa cantar, tocar, moure's i crear.

2.2 Model de classe ideal

Al llarg dels anys, han sorgit diversos corrents i metodologies d'ensenyament. Rusinek (2004) en destaca dues. Per una banda, parla de l'aprenentatge memorístic i declaratiu, que consisteix en el fet que l'alumne memoritzi els continguts que presenta el mestre verbalment. Per altra banda, parla de l'aprenentatge constructivista, que es basa en la construcció del coneixement mitjançant l'aprenentatge per descobriment. En el cas de la música, cal trobar l'equilibri i pensar sessions que combinin els dos corrents i que, per tant, alternin activitats d'escolta activa, lectura i escriptura amb activitats de moviment i dansa.

Respecte a les metodologies d'ensenyament, Ausubel, Novak i Hanesian (1978) afirmen que no només l'aprenentatge constructivista és aprenentatge i no necessàriament l'ensenyament per recepció verbal és memorístic. Així doncs, el que és important, independentment del tipus de metodologia, és que l'aprenentatge sigui significatiu i aquest ho esdevé quan els aprenents són capaços de relacionar la nova informació amb la qual ja sabien. Ausubel (2002) afegeix que per aconseguir un aprenentatge significatiu s'han

d'establir forts vincles entre els esquemes mentals i el nou contingut d'aprenentatge. Si aquest vincle no hi és present, el nou aprenentatge es perdrà.

L'autor manifesta que un aprenentatge sempre és significatiu, simplement és una qüestió de grau, depèn de la quantitat i qualitat dels vincles. A més a més, el contingut d'aprenentatge ha de ser potencialment significatiu des d'un punt de vista lògic i psicològic. I l'alumne també ha de tenir una disposició favorable per aprendre de forma significativa. De la mateixa manera, Larregui, Catibiela, Eckmeyer i Cannova (2012) expressen que les propostes didàctiques musicals han de contemplar diverses estratègies que permetin la construcció de coneixement a partir dels coneixements previs.

En relació a l'aprenentatge musical, Rusinek (2004), igual que Ausubel, Novak i Hanesian (1978) manifesta que és necessari que, aquest, sigui significatiu. Per aquest motiu, considera que per preparar una bona sessió de música, el mestre ha de tenir en compte què poden assimilar conceptualment els alumnes en funció de l'edat i quina és la millor opció per treballar cada contingut. També esmenta que si les experiències musicals, enteses com el resultat de l'aprenentatge construït a l'aula, són significatives pels alumnes, la motivació d'aquests augmentarà. Així doncs, la motivació no és una relació causa-efecte entre un model didàctic i els resultats obtinguts en un examen, sinó que és el resultat d'un procés que es construeix entre el mestre i els alumnes.

A més a més, pel bon funcionament d'una sessió és necessari que hi hagi ajudes, entre iguals i entre el mestre i l'alumne. Rovira (2015) ho manifesta amb les línies següents:

“Als nens se'ls ha de donar molt, però se'ls ha d'ensenyar que ells també han de donar, que han de correspondre a les donacions dels altres: han d'ajudar, col·laborar, participar. Si no es fa així, creixeran com a persones egoistes, acostumades només a parar la mà, sense omplir la dels altres. A l'escola, el mestre ha d'estar atent per rebre els interessos, les motivacions, els sabers dels alumnes. D'aquesta manera podran construir junts el coneixement i s'enriquiran mútuament.” (Rovira, 2015, p.8)

Així mateix, Wood, Bruner i Ross (1976) creuen en el procés de bastida, en què s'ha de permetre a l'infant inserir en l'activitat en el marc del conjunt global de la tasca i oferir ajudes contingents. Aquesta ajuda s'ha de donar en el moment que es necessita i s'ha de saber retirar progressivament, quan ja no és necessària. Per tant, els autors esmenten que s'han de proporcionar ajudes sempre al nivell que s'està construint o per sobre, quan es vulgui pujar. Però un cop s'acabi la tasca, s'han de retirar. Per altra banda, Rogoff (1994) presenta el procés de participació guiada. Aquest consisteix en què els mestres han d'establir ponts

entre la informació familiar per l'alumne i la nova. Amb l'objectiu que tots participin activament per aconseguir una transferència de responsabilitat, fins que siguin capaços de resoldre les tasques de manera autònoma.

Palinscar i Brown (1984) plantegen el procés d'ensenyament recíproc. Creuen en una proposta que consta de quatre parts. Primer, els infants han de poder fer prediccions per fer disponibles els seus esquemes mentals. Després s'han de fer preguntes, per aconseguir un traspàs de control. Seguidament s'han de resoldre els dubtes per establir més control i responsabilitat. Finalment, han de poder explicar el fet après per a poder esdevenir alumnes autònoms.

Juan i Oliveras (2014) corrobren l'afirmació de Rovira (2015) i afegixen que treballar cooperativament afavoreix l'aprenentatge dels infants, ja que facilita la interacció entre iguals, millora la comunicació, dóna un rol actiu a cada nen i nena i, a més a més, crea motivació per a dur a terme les activitats. Així mateix, Calveras, Padern i Tarín (2010) després de realitzar un estudi en relació a la participació i la interacció dels infants van poder expressar que, amb una bona gestió d'aula, es pot aconseguir un clima de cooperació que afavoreixi l'expressió i la construcció de coneixements. Aquesta gestió ha d'afavorir el contrast, la comunicació, la regulació dels aprenentatges i l'agrupació dels infants de forma diversa de manera que es fomenti la seva participació i cooperació.

Calveras, Padern i Tarín (2010) també argumenten que el treball cooperatiu estimula l'ajuda entre l'alumnat i augmenta l'autoestima dels infants. Així doncs, els alumnes amb més dificultats poden mostrar més predisposició a aprendre. També és important, segons Sebastiani (2003), que el mestre compregui les necessitats emocionals dels infants i les tingui en compte durant la sessió. I un altre autor important, Onrubia (1995), classifica en vuit criteris els processos d'intervenció educativa en les zones de desenvolupament proper (ZDP). La ZDP és un concepte molt important de la teoria de Vigotski (1978), és la distància entre el nivell real de desenvolupament, allò que sap fer sol, i el nivell de desenvolupament possible, allò que és capaç de fer, però amb ajuda.

Els criteris d'Onrubia (1995) serien els següents:

- El primer és que s'ha d'intentar establir el màxim grau possible en una activitat puntual. A més a més, el mestre ha de posar en context les activitats i explicar als alumnes l'objectiu final d'aquestes.
- El segon criteri consta de fomentar la participació de tots els infants i procurar que s'hi sentin còmodes, ja que no tots tenen el mateix nivell de coneixements i que, aquest fet, pot condicionar l'interès i la participació.
- El tercer tracta d'establir un clima basat en la confiança, la seguretat i l'acceptació mútua.
- En quart lloc, apareix la introducció de les modificacions en la programació, és a dir, ajustar la programació inicial al coneixement previ i els esquemes mentals dels alumnes.
- El cinquè criteri és la utilització independent dels coneixements apresos, fomentant que adoptin el rol d'experts dins l'aula, ja que en aquesta també hi haurien d'haver moments de reflexió, anàlisi i valoracions.
- En sisè lloc, s'hi troben les relacions entre els nous continguts i els coneixements previs, dels quals se n'ha fet esment anteriorment.
- El setè criteri consisteix en fer un ús clar i adequat del llenguatge i el vocabulari i, a més a més, és important promoure la capacitat d'utilitzar les pròpies paraules per definir aspectes.
- El darrer criteri també va relacionat amb l'ús del llenguatge, però en aquest cas l'ús del llenguatge ha de servir per recontextualitzar, per modificar i reprendre el que diuen els companys.

Així doncs, qualsevol procés d'aprenentatge es considera complex, ja que requereix el desenvolupament d'unes habilitats concretes. Així mateix ho afirma Rusinek (2004) quan defineix el procés d'aprenentatge musical com un procés complicat que exigeix el desenvolupament d'unes capacitats musicals, necessàries per a un possible aprenentatge posterior, sigui vocacional o professional, i unes habilitats específiques: les auditives, les d'execució i les de creació.

2.3 Percepció que tenen els mestres sobre la importància del moviment i la dansa a l'aula de música

La dansa o el treball del cos a partir del moviment és quelcom inexistent als currículums escolars, afirma Vila (2008). Està demostrat que a les llars d'infants sí que s'hi dona importància i es treballa, ja que el moviment es considera la base motriu del nen i s'ha de desenvolupar. A mesura que els infants creixen i comencen l'educació primària, però, el treball del cos i el moviment va desapareixent fins al punt que només es treballa a l'assignatura de música i, puntualment, a la d'educació física, la qual, a poc a poc, va canviant l'expressió corporal per la gimnàstica esportiva. Les escoles, doncs, han de fomentar i donar eines perquè els infants puguin desenvolupar la seva creativitat a partir del moviment.

“Així doncs, quan parlem d'introduir la dansa a les escoles no parlem d'ensenyar una tècnica, o potser un estil, sinó de treballar tot allò que la dansa és: el moviment, el coneixement del cos, l'expressió, l'espai, el volum, la velocitat, la coordinació, i també la cooperació, el respecte, la solidaritat... I també parlem de treure-li la categoria d'activitat extraescolar i sexista, en tant que és encara considerada cosa de nenes.” (Vila, 2008, p. 280)

Tot i la poca presència del moviment i la dansa al currículum i la categorització d'activitat extraescolar, diverses escoles de Catalunya han creat petits projectes que tenen per objectiu introduir la dansa dins l'horari escolar i oferir la possibilitat de descobrir el moviment i la dansa com a mitjans d'expressió. Pedagogs i professors com Vila (2008) consideren que la dansa i el moviment haurien de ser activitats educatives imprescindibles, ja que tenen un paper integrador, socialitzador i comunicatiu. Herrera (1994) afegeix que en les sessions de música, s'hauria d'intentar que el cos es convertís en una oïda interior i que la música es pogués entendre a partir del moviment en el temps i l'espai.

Una altra de les causes per les quals la dansa no es contempla com a agent educatiu és el desconeixement de les aportacions al desenvolupament de la persona, l'associació de la dansa amb una activitat femenina i la falta de formació que tenen els mestres, afirma Acevedo (2013). No obstant això, Calderón (2014) esmenta que l'aprenentatge de la música i la dansa fomenten les possibilitats d'expressió i comunicació, promouen la iniciativa personal, la imaginació i la creativitat i esdevenen una font d'enriquiment per a l'alumnat. Per tant, cal que els mestres incloguin activitats d'aquest tipus en les seves programacions.

Serra (2010), mestre, pedagog, ballarí i coreògraf coincideix amb l'afirmació que fa, posteriorment, Calderón (2014) i defineix la dansa com el llenguatge propi del cos i del moviment, a través del qual es poden expressar emocions i sensacions. Així doncs, considera que la dansa és quelcom vital per a les persones i que forma part de la vida dels éssers humans. Així mateix ho expressa dient que:

“Ballem a la panxa de la mare, als braços del pare, caminant amb un amic, a la festa del poble... i ballant produïm la nostra vida, i sobretot movem les nostres emocions i les nostres sensacions. Ho fem a partir del nostre cor, del nostre cervell, del nostre estómac, de la nostra mirada i de la nostra terra. El nostre gest és propi, individual i col·lectiu, i amb un caràcter definit per l'entorn, el sento un signe d'identitat. La dansa és saber mirar, és percepció, improvisació, producció, experimentació i sobretot intuïció. Deixar fluir les teves emocions i sensacions i trobar l'expressió, simple i directa, d'aquest cos orgànic, mental i energètic. La dansa es troba en el gest més simple, en l'encontre més inesperat, en l'actitud d'un moment, en la mirada més subtil... és... en la nostra vida quotidiana.” (Serra, 2010, p. 1)

2.4 Activitats de moviment i dansa

Dues de les dimensions interpretatives que formen part de la música i que tenen un gran valor educatiu, gràcies als beneficis que aporten als infants, són el moviment i la dansa. Martín (2005) afirma que el moviment ha de ser una activitat fonamental pels nens i nenes, ja que, aquest, es considera una tendència innata que acostava els infants a la música. A més a més, permet que aquests es relacionin amb el món exterior i puguin descarregar energia. Així mateix, expressa que en l'educació musical cal que hi hagi exercicis de moviment i que, aquests, han de servir perquè els infants aprenguin a utilitzar el seu cos com un instrument d'expressió.

Segons Vicente i Mac (2013) el moviment i la dansa són tots els exercicis expressius de moviment corporal, lliure o estructurat, cançons amb gestos o activitats de percussió corporal. Arús (2017), en canvi, les defineix com una gimnàstica que integra els reflexos i el conscient dels individus, és a dir, com un conjunt d'exercicis que combinen els moviments naturals del cos amb les capacitats d'imaginació i reflexió de cadascú. Tanmateix, Lago i Espejo (2007) exposen que qualsevol procés de treball corporal en el qual es desenvolupi una activitat mitjançant el moviment i la dansa, aquesta, sempre fomentarà el desenvolupament de moltes altres capacitats i potencialitats com:

- La capacitat d'expressió i comunicació corporal.

- El desenvolupament de l'autoestima.
- L'equilibri i l'harmonia individual i grupal.
- El control de tècniques de relaxació que permetin una millor qualitat de vida i salut física i mental.

També afirmen que el moviment i la dansa faciliten un espai on els infants poden autoexpressar-se i desenvolupar la creativitat i la sensibilitat envers la música. Acevedo (2013) afegeix que les activitats de moviment i dansa permeten millorar la part social i emocional de les persones i, a més a més, fomenten altres valors com el respecte; la llibertat, ja que creix la comunicació de sentiments, idees, estats d'ànim i respecte entre iguals; la tolerància i la crítica constructivista. Així doncs, entén que les activitats que involucren el moviment, el cos i la dansa formen part de l'expressió corporal, un corrent que té una finalitat expressiva, comunicativa i estètica.

Al llarg dels anys, alguns autors han utilitzat els beneficis que aporten el moviment i la dansa per a fonamentar les seves teories i han creat mètodes educatius on el moviment i la dansa en són els eixos vertebradors. En primer lloc, es troba la rítmica Jacques-Dalcroze, que consisteix en la interacció entre l'audició i el moviment, és a dir, expressar-se lliurement a través del moviment. Així mateix, permet sistematitzar les activitats de moviment amb l'atenció i treballar les capacitats perceptives: la sensibilitat, que consisteix en sentir la música, i la intel·ligència, que es basa en entendre i analitzar la música.

Martín (2005) també parla de la rítmica Jacques-Dalcroze i afegeix que existeix una connexió instintiva entre el fet sonor i el moviment corporal, de tal manera que la música no es percep només amb l'oïda sinó que amb tot el cos. Aquest mètode, a més, està fonamentat per tres elements bàsics: la música, el moviment corporal i la coordinació motriu, que consisteix en la realització d'exercicis senzills de reacció, percepció de la durada o iniciació a la polirítmia. Tanmateix, la rítmica Dalcroze permet l'experiència motriu i sensorial de l'infant, el coneixement intel·lectual i la capacitat d'improvisació.

En segon lloc, es troba el mètode BAPNE, un mètode no musical, però que utilitza el moviment en l'espai i la percussió corporal com a base. Està fonamentat a partir de cinc disciplines diferents: la biomecànica, l'anatomia, la psicologia, la neurociència i l'etnomusicologia. Aquest, té per objectiu desenvolupar les intel·ligències múltiples que proposa Gardner mitjançant el moviment i la percussió corporal. La seva finalitat és estimular el cervell gràcies als beneficis de la música i el ritme. Així doncs, la rítmica

Dalcroze i el mètode BAPNE són dos sistemes on el moviment corporal i la psicomotricitat són constants i esdevenen la base per a l'aprenentatge de la música.

El moviment corporal, tal com planteja la rítmica Dalcroze i el mètode BAPNE, ha de realitzar-se en les dimensions del temps i l'espai. Martín (2005) defineix el temps com la velocitat i la durada del moviment i l'espai com l'entorn en el qual ens desenvolupem els éssers humans. No obstant això, manifesta que existeixen tres tipus d'espais que cal saber distingir. Per una banda, es troba l'espai personal, que és el que permet connectar entre si elements corporals, per exemple, picar de mans. Per altra banda, existeix l'espai parcial, que és el que ens envolta quan ens desplaçem i, finalment, hi ha l'espai total, que és el que engloba tot el lloc físic i el que permet prendre consciència del propi cos. Així doncs, l'espai total és aquell on es desenvolupa el moviment i la dansa.

2.5 Activitats d'escolta, de lectura i d'escriptura

Les activitats d'escolta o audició, de lectura i d'escriptura, sovint, són considerades activitats estàtiques, ja que no requereixen un excessiu moviment del cos. Tal com explica Barniol (2000), cal deixar clar que el fet de ser activitats estàtiques no les converteix en passives. A més, esmenta que, en la majoria de casos, les activitats d'audició necessiten la participació de l'infant i, per tant, es consideren actives. Ufartes (2005) afegeix que l'audició és un dels pilars fonamentals de l'educació musical i que, a través de les activitats d'escolta es poden treballar diversos aspectes del llenguatge musical, siguin de lectura o escriptura, de manera vivencial, a més de donar a conèixer la cultura musical d'un país i la història de la música.

Barniol (2000) defineix l'escolta com un espai privilegiat d'emocions a partir del qual els infants passen de ser els protagonistes de l'activitat a ser-ne els receptors. Considera que aquest tipus d'activitats permeten l'experimentació sensorial i natural de tots els elements intrínsecs de la música i que, a partir d'aquí, es poden treballar la resta de continguts musicals. Així mateix ho afirma dient que:

“L'escolta és un prerrequisit de totes les altres activitats musicals (Madsen i Madsen, 1978), un procés que implica un entorn actiu de l'oient, i són necessaris l'experiència i l'aprenentatge (Wuytack i Schollaerts, 1973), que engloba la comprensió de la música, desenvolupant-se per mitjà d'una escolta discriminada (Gordon, 1971).” (Barniol, 2000 p. 39)

Barniol (2000) i Ufartes (2005) entenen l'escolta musical a l'escola com una activitat necessària perquè, a més de treballar l'àrea de música, involucra a les altres àrees educatives. Exposen que és important que els infants aprenguin a escoltar, raonar i pensar en un espai de tranquil·litat i escolta per a poder desenvolupar l'atenció, la concentració i l'observació. Així doncs, consideren que aquest tipus d'activitats beneficien als alumnes ajudant-los a:

- Millorar les capacitats auditives i enriquir els coneixements musicals.
- Desenvolupar un pensament i un comportament necessaris per a la comprensió i apreciació de la música.
- Desenvolupar la capacitat d'escoltar, comprendre i analitzar la música.

El treball de l'audició influeix en la societat i la música canvia constantment. Per tant, cal donar eines perquè els alumnes puguin ser autònoms pel que fa a la seva vida musical. Una d'aquestes eines que pot servir com a punt de partida és l'escolta musical, ja que permet que els infants s'acostin a la música de manera receptiva i puguin utilitzar-la com a font d'enriquiment de la seva vida.

2.6 Canvis en el comportament dels infants en funció de les activitats

Per introduir aquest apartat cal fer esment específic al terme comportament. Segons l'Institut d'Estudis Catalans el comportament és "el conjunt de reaccions d'un individu en un medi i en una unitat de temps determinats". Pel que fa a aquest tema Vallés (1997) afirma que per dur a terme el procés d'ensenyament aprenentatge a l'aula és necessari establir un clima que el faciliti. Tanmateix, Bornas (1991) afegeix que aquest clima d'aula es pot facilitar adoptant criteris únics sobre les conductes que s'han de considerar rellevants a l'aula. A més a més, Vallés (1997) manifesta que cal que tots dos, tant l'alumne com el mestre, col·laborin per tal d'aconseguir tanta eficàcia com sigui possible en la modificació de les conductes problemàtiques dels alumnes.

En relació al comportament, Carroll (1977) esmenta que els problemes de disciplina a l'aula se solen desenvolupar a causa de la frustració d'una o més necessitats dels infants. Així mateix, aquests solen manifestar-ho mitjançant una agressió externa o interna. L'autor argumenta que tots els nens i nenes necessiten triomfar i, és per aquest motiu, que si les activitats que se'ls planteja són massa difícils, es frustren. I si aquest fet succeeix, si senten que no són capaços de fer quelcom, llavors, és quan increpen els companys i al mestre. Per

tant, Carroll afirma que si s'ajustessin els continguts a les aptituds dels infants, es resolarien molts problemes de comportament.

Per altra banda, hi ha diversos estudis que determinen les preferències dels alumnes de primària en relació als tipus d'activitats dins l'aula de música i al seu comportament. Aquests queden recollits en un article de Vicente i Mac (2013). En primer lloc, Thompson (1991) va realitzar una investigació als Estats Units d'Amèrica en relació a les preferències de les activitats musicals dels estudiants. I les més ben rebudes van ser aquelles que proporcionaven un alt nivell d'implicació amb la música. En segon lloc, Temmerman (2000) també va realitzar el mateix estudi a Austràlia i els resultats obtinguts van ser força iguals que els de l'estudi esmentat anteriorment. Els australians apreciaven en major grau les activitats que els involucraven activament, fos tocant instruments o amb activitats on el moviment fos l'eix vertebrador.

En tercer lloc, Ho (2003) va dur a terme l'estudi de preferències musicals a Shangai, Hong Kong i Taipei i va poder extreure'n que els nens i nenes preferien tocar instruments o realitzar activitats on participessin força. Així mateix, coincidien les preferències amb la bona actitud dels infants. Seguidament, Silva (2005) va fer l'estudi a Argentina i es va poder copsar com el comportament dels alumnes era molt millor en les activitats que més els agradaven: les d'exploració. En aquestes podien improvisar i crear, al contrari de les d'escolta. Paral·lelament, Arriaga (2005) en el seu estudi focalitzat a Espanya també va extreure que els alumnes estaven molt més motivats i la seva actitud era molt més bona en les activitats on l'eix central fos tocar instruments.

A tall de recopilació, tots els estudis anteriors coincideixen en les preferències dels infants en relació al tipus d'activitats, ja que en tots ells els alumnes aprecien en major grau realitzar activitats on participen i s'impliquen activament, on poden explorar i on l'eix vertebrador és el moviment. En aquest tipus d'activitats el comportament dels nens i nenes no és gens problemàtic, ja que els agrada allò que fan i són propostes amb uns objectius els quals es veuen capaços d'assolir. Per altra banda, en les últimes posicions de tots els estudis esmentats anteriorment se situen les activitats d'escolta, de lectura i d'escriptura: les estàtiques. En aquestes, els infants no es comporten tan bé com en les de moviment, perquè no els agraden. Així doncs, Vicente i Mac (2013) conclouen el seu article afegint que els infants prefereixen les activitats on s'han de moure, ja que en gaudeixen més que no pas en les estàtiques.

Per concloure aquest apartat, cal posar èmfasi en les diferents conductes conflictives dels infants a l'aula. Aquestes solen aparèixer en les activitats que no els agraden i es poden categoritzar de diverses maneres. En primer lloc, Vallés (1997) i Peiró i Carpintero (1978) afirmen que hi poden haver conductes moralment inadequades, amb dificultats personals d'integració social i de relació amb els altres, d'agressivitat, d'enfrontament amb el mestre, d'alteració de les normes de funcionament de la classe i contra altres companys. En segon lloc, segons Vallés (1997) i altres autors que reforcen la classificació com Fernández (1983), Holins (1955) i Pelechano (1978) es poden ordenar a partir d'un llistat com el que es presenta a continuació:

- Amençar i intimidar els altres
- Enfrontaments físics: baralles i discussions
- Acusar falsament
- Desobeir el professor
- Dibuixar obscenitats i divulgar-les
- Parlar massa i molestar els altres
- Pegar i ser violent
- Plantar cara i adoptar una actitud desafiant
- Fer servir un vocabulari groller
- Inculpar falsament els altres
- Imposar les regles del joc en benefici propi
- Fer el "pallasso" davant dels companys
- Estar sol i apartat dels altres
- Robar i agafar coses
- Espatllar coses expressament
- Mentir
- No anar a classe
- Escopir
- Presumir i fer-se veure
- Buscar baralles
- Insultar
- Riure's dels companys
- Cridar i xisclar
- Interrompre quan s'està parlant
- Menysprear els altres
- Nerviosisme i intranquil·litat

3. Mètodes

En aquest quart punt del treball s'hi reuneixen quatre subapartats que permeten descriure els mètodes utilitzats. En el primer, el 3.1, quedaran descrits els infants subjectes d'estudi: els participants. En el segon, el 3.2, hi apareixeran els instruments utilitzats per obtenir la informació. A més a més, s'explicaran les seves característiques i les variables que pretenen mesurar. Seguidament, es podrà trobar el 3.3 que pretén mostrar el disseny i el procediment. En aquest subapartat s'indicarà el tipus de disseny d'estudi, la metodologia utilitzada i tot el procés de recollida de dades. Finalment, el subapartat 3.4 farà referència a l'anàlisi de les dades obtingudes a través dels instruments utilitzats.

3.1 Participants

Els subjectes d'estudi que s'han utilitzat per a l'elaboració d'aquest treball han estat vint-i-quatre alumnes de primària de dues escoles diferents, l'Espill i l'Oms i de Prat, dos centres educatius concertats situats a Manresa, la capital de la comarca del Bages. Concretament, s'han estudiat vuit nenes i setze nens d'entre sis i dotze anys. La majoria d'aquests infants són de procedència catalana, excepte dos nens i una nena que són de procedència africana (de Gàmbia, Senegal i Marroc).

L'alumnat que s'ha escollit com a subjecte d'estudi no ha estat triat a l'atzar, sinó que ha estat pensat prèviament i consensuat amb els dos mestres de música respectius. Per fer la selecció d'aquests alumnes s'ha tingut en compte el nivell d'atenció que mostren a l'aula, el grau de participació i interès, l'expressió i l'actitud. A més, s'ha procurat que siguin alumnes impulsius i amb un caràcter i temperament forts, és a dir, infants que interrompen, que tenen baixa tolerància a la frustració i poc autocontrol. No obstant això, cap dels subjectes d'estudi té diagnosticat TDAH (Trastorn Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat), una síndrome conductual que s'associa, es detecta i es diagnostica, sovint, als infants que tenen un temperament fort.

En relació al nombre d'infants seleccionats per a realitzar aquest treball, cal destacar que s'han escollit quatre infants de cada curs, dos de l'escola l'Espill i dos de l'Oms i de Prat. En el cas de l'Espill, s'han agafat dos alumnes de cada curs, des de 1r fins a 6è de primària. En canvi, en el cas de l'Oms i de Prat s'ha agafat un alumne del grup A i un alumne del grup B de cada curs, des de 1r fins a 6è de primària. El motiu d'aquesta selecció, diferent en funció de l'escola, ha estat a causa que l'Espill és una escola molt petita i només té una línia i l'Oms i de Prat és un centre molt gran que compta amb dues línies de cada curs.

En darrer lloc, cal esmentar els dos mestres que han participat i col·laborat en l'elaboració del treball. D'una banda, es troba l'Eva Oliva, mestra de música de l'Espill. D'altra banda, es troba el Jaume Serra, mestre de música de l'Oms i de Prat. Tots dos compten amb un gran bagatge i molta experiència en l'àmbit de l'educació musical.

3.2 Instruments

Per elaborar la part pràctica i recollir les dades d'aquest treball s'han utilitzat tres instruments diferents. En primer lloc, es troba la graella d'observació, que forma part de la tècnica de l'observació, una tècnica de recollida de dades qualitativa, i que consisteix en recollir i registrar informació rellevant sobre el fenomen que es vol estudiar. En aquest cas, sobre els canvis de comportament que tenen alguns infants segons si estan fent activitats estàtiques o activitats on l'eix central n'és el moviment i la dansa. Així mateix, Coll i Onrubia (1999) defineixen la tècnica de l'observació com un procés selectiu d'informació, ja que l'observador escull un marc concret de fets i un fenomen a observar.

Palacios (1999) afegeix a la definició de Coll i Onrubia (1999) que l'observació permet contrastar la rellevància que té el fet observat en la realitat amb l'efecte que té sobre una persona, grup de persones o situació. A més a més, explica que l'observació té lloc en un espai i un temps concrets. No obstant això, Ruiz i Ispizua (1989) afirmen que l'observació és una eina molt eficaç per dur a terme en estudis de caràcter científic i que, aquesta, ha de tenir la intenció de donar resposta a una hipòtesi o predicció precisa i la més objectiva possible.

La graella d'observació que s'ha utilitzat per a recollir les dades ha estat creada en funció dels ítems necessaris per a aquest estudi, ja que l'objectiu de l'observació és copsar i prendre nota d'unes variables concretes amb la finalitat d'obtenir unes dades, poder-les analitzar i extreure'n uns resultats. El model de graella que s'ha fet servir es pot consultar a l'annex 1 i les dades que s'han extret de les noranta-sis observacions que s'han realitzat, es poden veure reflectides en els gràfics i els comentaris de l'apartat 4, el dels resultats, d'aquest treball.

La graella d'observació esmentada anteriorment, està estructurada en tres parts. El primer apartat fa referència a la matèria, concretament a la relació que hi ha entre els continguts a treballar i els coneixements previs dels infants, i les activitats que es realitzen al llarg de la sessió. Aquest, consta de set preguntes d'escala Likert, és a dir, qüestions que es poden

respondre utilitzant una escala gradual que especifica el grau d'acord o desacord amb l'ítem a observar. A més a més, cada element a observar compta amb un apartat específic per anotar altres observacions que es considerin importants i rellevants.

El segon apartat té relació amb l'actitud del mestre, el coneixement que té dels alumnes i les activitats que proposa. Aquest, està format per dotze preguntes d'escala Likert, igual que l'anterior. Finalment, el tercer apartat i el més extens fa referència a l'infant, específicament, a l'interès i la participació que mostren a l'aula, a l'actitud i el comportament que manifesten i a l'expressió d'aquests. Així doncs, tots els elements que formen la graella d'observació han estat pensats a partir de l'escala Likert.

La finalitat d'utilitzar una graella d'observació com la que s'acaba de presentar ha estat elaborar diverses gràfiques per tal de poder estudiar les variables de l'interès i la participació, l'actitud i el comportament i l'expressió amb uns infants d'un temperament concret. Per tant, s'ha volgut analitzar la diferència d'aquestes variables en funció del tipus d'activitats que es realitzen, concretament les activitats on el moviment i la dansa en són l'eix central i les activitats que no requereixen moviment, les estàtiques.

En segon lloc, l'instrument que s'ha utilitzat per a la recollida de dades ha estat l'entrevista, que consisteix en obtenir dades qualitatives a partir del diàleg i la conversa que s'estableix entre l'entrevistador i la persona entrevistada. Cal afegir que, com diuen Ch. Nahoum (1961) i Alonso (1995), és una conversa de caràcter formal, té una finalitat determinada i l'objectiu és recollir dades, informar i extreure informació d'una persona. Cannel i Kahn (1968) coincideixen amb l'afirmació anterior i afegeixen que aquesta conversa sempre està iniciada per l'entrevistador.

Segons Fiske i Kendall (1956) i Buendia (1997) existeixen tres tipus d'entrevistes: les estructurades, les no estructurades i les semi-estructurades. En el cas d'aquest estudi s'ha utilitzat l'entrevista semi-estructurada, ja que la majoria de les preguntes que es troben en el guió són obertes o semi-obertes i admeten rebre matisos sobre les respostes i enllaçar temes entre ells. Tot i així, l'entrevista utilitzada compleix dues característiques de les entrevistes estructurades: el guió tancat de les preguntes i el ritme, que està bastant preestablert.

L'entrevista que s'ha fet als dos mestres de música de les escoles Espill i Oms i de Prat ha estat creada a partir dels elements rellevants i importants necessaris per a l'elaboració d'aquest estudi. Aquestes, tenen per objectiu conèixer quina és l'opinió que tenen els

mestres de música sobre la importància del moviment i la dansa a l'aula i es poden consultar i llegir a l'annex 2 del treball. A més a més, les opinions recollides queden reflectides i contrastades amb afirmacions teòriques en l'apartat 5 del treball, el de la discussió.

L'entrevista acabada d'esmentar consta d'onze preguntes, de les quals sis són semi-obertes, ja que la pregunta compta amb dues opcions de resposta i després es demana una justificació d'aquesta. Tres més són obertes qualitatives, perquè la resposta demana l'explicació d'un fet concret i dues són tancades dicotòmiques, ja que la resposta només pot tenir dues possibles opcions i no es demana justificació. Tot i així, en el cas de les dues entrevistes realitzades, els entrevistats han justificat i explicat el motiu de les seves respectives respostes.

La finalitat d'utilitzar una entrevista com la que s'acaba de descriure ha estat poder copsar les diferències que hi ha entre el model de classe ideal dels dos mestres que han estat entrevistats i la seva pràctica a l'aula. Així doncs, fer servir aquesta entrevista ha permès estudiar la variable de la relació que s'estableix entre el model ideal segons els autors, el model de classe ideal dels dos mestres i la pràctica real a l'aula.

En tercer lloc, s'ha utilitzat el qüestionari com a instrument per a la recollida de dades. Aquest, es troba dins la tècnica de l'enquesta, una tècnica de recollida de dades quantitatives, i consisteix en un conjunt de preguntes que tenen un objectiu concret: recollir informació sobre el tema que es vol estudiar. Segons Martínez (2002) el qüestionari serveix per conèixer la magnitud d'un fenomen, la seva relació amb altres fenòmens i el perquè de la successió d'aquests. A més a més, la utilització del qüestionari permet conèixer i recollir l'opinió d'una gran quantitat de persones.

Meneses i Rodríguez (2011) coincideixen amb Martínez (2002), ja que exposen que el qüestionari permet preguntar de manera estructurada a un gran conjunt de persones que representen una població determinada. A més a més, afegixen que el qüestionari no és només un conjunt de preguntes organitzades, sinó que són una sèrie de preguntes que representen un cas particular concret i que la realització d'aquestes, permeten produir dades quantitatives per a un futur anàlisi estadístic.

El qüestionari que s'ha utilitzat i que han respost els vint-i-quatre alumnes que han participat en aquest estudi ha estat elaborat a partir dels ítems a observar que consten a la graella d'observació. Així doncs, a partir de les respostes que han donat els infants s'han pogut extreure les seves percepcions i comparar-les amb les observacions que s'han fet.

Aquestes visions es veuen reflectides en els comentaris dels gràfics que es troben a l'apartat 4 del treball, el dels resultats. A més a més, el model de qüestionari que s'ha usat es pot consultar a l'annex 3 del treball.

El qüestionari que s'acaba d'esmentar està format per vint preguntes que fan referència a l'interès i la participació que mostren els alumnes a l'aula, a l'actitud i el comportament que manifesten i a l'expressió d'aquests. Quinze d'aquestes preguntes són semi-obertes, ja que tenen més d'una opció de resposta i demanen una justificació. Dues són tancades dicotòmiques, perquè només hi ha dues possibles opcions de resposta i no demanen justificació. I una és oberta qualitativa, ja que la resposta comporta l'explicació d'un fet.

La finalitat de realitzar noranta-sis qüestionaris com els que s'acaben de descriure ha estat tenir les dades suficients per a poder veure i comparar si els resultats obtinguts a partir de les graelles d'observació coincideixen amb la percepció que tenen els mateixos infants sobre el seu interès i participació, el comportament i actitud i l'expressió dins l'aula. Així doncs, les dades obtingudes en els qüestionaris han servit per a poder estudiar les variables acabades d'esmentar.

3.3 Disseny i procediment

El tipus de disseny d'aquest estudi és de caràcter descriptiu. Per una banda, es poden trobar els participants, els infants subjectes d'estudi que han estat descrits en l'apartat 3.1 d'aquest treball. A més a més, es necessiten uns instruments concrets: la graella d'observació, l'entrevista i el qüestionari. Aquests es troben desenvolupats a l'apartat anterior, el 3.2. Seguidament, apareixen el disseny i el procediment, fets que quedaran ben descrits en els paràgrafs següents. I, finalment, en l'apartat 3.4 hi haurà l'anàlisi de les dades obtingudes.

Així doncs, es pot dir que és un estudi descriptiu, ja que en cap cas s'ha dut a terme una intervenció pràctica o un estudi teòric. Simplement pretén ser una anàlisi d'allò que succeeix a l'aula de música amb un conjunt d'infants de primària concrets. I, també, d'allò que s'observa gràcies als instruments escollits amb l'objectiu de descriure un grup d'alumnes en un aspecte concret: si el moviment i la dansa són eines que afavoreixen el comportament dels infants més moguts.

A més a més, aquest estudi empíric descriptiu es pot classificar en funció de quan s'obté la informació. En aquest cas, és transversal, ja que s'ha distribuït el qüestionari en un moment concret, després de cada sessió observada, per tal de descriure la situació d'aquella classe. Però no es pot confondre la transversalitat amb la longitudinalitat, ja que sí que s'entregaren quatre qüestionaris per infant, tot i que no es pretenia analitzar l'evolució d'aquests al llarg de les sessions, sinó tenir-ne molts per tal que la mostra a analitzar i els resultats obtinguts fossin suficients i significatius. I el mateix passa amb les observacions, ja que s'han observat diverses sessions, però no es buscava l'evolució d'aquestes, sinó el conjunt. En canvi, en les entrevistes sí que es pot apreciar que esdevenen en un moment concret i únic.

La metodologia utilitzada és mixta, ja que s'han fet servir elements de caràcter qualitatiu per recopilar informació, com l'observació o l'entrevista. Però també n'hi ha alguns de quantitatius, com el qüestionari. Així doncs, la majoria de les respostes obtingudes són de caràcter qualitatiu, tot i que també n'hi ha de quantitatives per poder fer el tractament de les dades a partir d'estadístiques.

Per una banda, la investigació qualitativa pretén estudiar fenòmens no quantificables i aprofundir en el coneixement d'un tema. A més a més, es proposa identificar la realitat i els aspectes subjectius de l'experiència. Tanmateix, se centra en l'exploració d'uns casos concrets, dels quals els investigadors en porten uns registres narratius. I com que no generen dades quantitatives, en general, no permeten anàlisis estadístiques. Tot i que en aquest treball, a partir de les noranta-sis observacions s'han pogut extreure dades quantitatives, tal com es pot veure en l'apartat 4.

Cal afegir que, segons Penalva i Mateo (2006), la metodologia qualitativa es vol apropar a la realitat de forma idiogràfica i busca comprendre el significat dels fets a través d'estratègies observacionals. Aquesta metodologia també permet, gràcies al seu llenguatge, enfocar la investigació sobre qüestions subjectives. Algunes podrien ser els sentiments o quelcom interior a què s'hi pot accedir gràcies a l'apropament a l'objecte d'estudi. Però s'ha de tenir en compte el criteri de realitat, que és com cada observador entén la realitat, i la veritat, la capacitat de treure la subjectivitat sobre la realitat.

Per altra banda, la metodologia quantitativa recoll i analitza dades de forma numèrica mentre quantifica i generalitza els resultats. Aquesta recull dades amb instruments empírics per avaluar models o hipòtesis preconcebudes. Tal com esmenten Penalva i Mateo (2006), la metodologia quantitativa es preocupa per la mesura dels fets i sol utilitzar estratègies nomotètiques. A més a més, pot simplificar, esquematitzar i reduir l'objecte d'estudi. Però

limita el registre de qüestions externes i focalitza l'interès en la informació matemàtica i de les dades. Cal afegir, que en aquest treball s'ha fet ús de l'estadística descriptiva, ja que s'han recollit les dades, s'han descrit i analitzat. Aquest fet es pot copsar en l'apartat 4 del treball on, sota de cada gràfic, s'han descrit les conclusions extretes de la mostra d'alumnes.

A continuació, quedarà descrit tot el procés de recollida de dades. Aquest es va dur a terme durant l'estada de pràctiques a les escoles manresanes Oms i de Prat i l'Espill, més concretament a les seves aules de música. En primer lloc, s'havia de tenir tot el material elaborat i imprès: la graella d'observació, l'entrevista i el qüestionari. Seguidament, es va haver de llegir exhaustivament per tal de saber què observar i demanar. I es va fer una observació i un qüestionari setmanal per infant, durant tot el mes de febrer. Fins a arribar a un total de quatre observacions i qüestionaris per cada un dels vint-i-quatre nens i nenes. Finalment, es van fer dues entrevistes, una a cada mestre.

Per tal de realitzar l'observació es va utilitzar una graella que es va ha haver d'omplir observant, posant creus i anotant comentaris amb bolígraf. Així doncs, es van anar completant els espais buits de la graella corresponent en funció d'allò que es copsava des d'un racó de l'aula durant seixanta minuts. D'aquesta manera, entre les dues observadores, se'n van obtenir noranta-sis graelles omplertes. A més a més, els ítems observats es van comentar amb els mestres de música corresponents, al final de cada sessió, per tal de contrarestar opinions. Aquestes es podran veure en l'apartat 4, sota cada gràfic en qüestió.

Per altra banda, els infants, amb un llapis, van poder omplir el qüestionari que se'ls va proporcionar durant els últims cinc minuts de cada sessió observada. Aquests, sortien fora de l'aula per tal d'estar més tranquils i poder-se concentrar. Cal afegir, que les observadores estaven a prop seu, per si els sorgia algun dubte, però sense intenció d'influenciar-los en les seves respostes. A més a més, es van realitzar dues entrevistes, una a cada mestre tutor de les pràctiques, al final de l'estada de pràctiques. I igual que en les observacions s'havia d'haver elaborat, llegit i preparat molt bé, perquè un cop arribat el moment l'entrevista fos productiva.

3.4 Anàlisi de les dades

Les dades que s'han obtingut a partir dels instruments explicats en l'apartat 3.2 d'aquest treball han estat analitzades de la següent manera. En primer lloc, i pel que fa a la graella d'observació, s'han agafat les noranta-sis graelles i s'han posat en comú les anotacions del tercer bloc, el que fa referència a l'infant. En canvi, els dos primers, els de la matèria i el del mestre queden reservats a l'apartat 5 del treball, la discussió. Allà es podrà comparar el que opinen els experts amb el que esmenten els mestres que realment fan. Tornant al tercer apartat es pot veure que s'han agrupat les vint-i-cinc preguntes en tres grans blocs, el de l'interès i la participació, el de l'actitud i el comportament i el de l'expressió. Aquesta agrupació no ha estat aleatòria, sinó que ha estat pensada i elaborada en funció de la semblança i la relació entre les preguntes.

Tot seguit, s'ha fet el recompte de les respostes obtingudes a cada pregunta, és a dir, s'ha agafat cada pregunta individualment i s'han anat comptant quantes respostes hi havia de cada categoria (gens, poc, bastant o molt). Aleshores, s'han anat apuntant aquests números en una taula (taula 1) com la que es pot veure en el pròxim apartat del treball, el 4. A partir de la taula que s'acaba d'explicar i que s'ha creat entrant les dades en un full de càlcul, concretament l'excel, s'han format vint-i-tres gràfics circulars amb els percentatges corresponents.

En segon lloc, es troben les dues entrevistes realitzades als mestres de música. Per a fer l'anàlisi d'aquestes dades primer s'han llegit les respostes obtingudes, s'han comparat entre elles i s'han buscat les possibles semblances i diferències, és a dir, aquells punts on els dos mestres coincideixen i aquells on es genera controvèrsia. Seguidament, s'han anotat aquestes semblances i diferències que s'han utilitzat per elaborar una part de l'apartat 5 d'aquest treball. En aquest apartat, doncs, es poden veure les opinions que tenen els dos mestres de música comparades amb el que afirmen els experts sobre la importància de la dansa i el moviment a l'aula de música per afavorir el comportament dels infants.

En tercer lloc, s'han analitzat les dades obtingudes a partir dels noranta-sis qüestionaris que han omplert els infants que han participat en l'estudi. S'han agafat tots els qüestionaris i s'han agrupat les preguntes amb els tres mateixos blocs que s'han fet servir per a l'anàlisi de les graelles d'observació. Aleshores, s'han comparat les respostes que han donat els infants sobre cada pregunta i s'ha fet un comentari per cada gràfic que es troba en l'apartat 4. Aquest, ha servit per argumentar l'opinió que tenen els alumnes sobre cada ítem i veure si la seva percepció coincideix amb els resultats obtinguts a partir de les observacions.

4. Resultats

En aquest apartat es pretén presentar i descriure els resultats obtinguts per mitjà dels instruments que s'han utilitzat i, en aquest cas, s'ha fet servir una graella i un qüestionari. Així doncs, a continuació es podran trobar els resultats del tercer bloc de la graella d'observació dividits en tres grans apartats: l'interès i la participació, l'actitud i el comportament i l'expressió. Aquests blocs han estat formats agrupant per temàtiques totes les preguntes que conformen la graella d'observació que es pot consultar a l'annex 1. En un inici aquesta graella es va construir a partir de tots els ítems que es volien observar i es van col·locar aleatòriament, sense un ordre establert en relació a la seva temàtica. Però un cop es van haver d'analitzar les dades que es troben a la taula que s'adjunta a continuació (taula 1) es va creure oportú agrupar els ítems observats segons el bloc temàtic on pertanyien. Per aquest motiu els ítems de cada apartat no estan ordenats seguint l'escala numèrica.

A més a més, hi haurà un gràfic per cada ítem observat que portarà per títol el número de l'ítem que consta a la graella d'observació. Sota del gràfic, es podrà trobar una breu anàlisi objectiva dels percentatges i les dades obtingudes. Seguidament, es podrà llegir un comentari a partir de l'observació duta a terme i basada en els resultats del gràfic. Cal puntualitzar que la col·locació dels gràfics no sempre és la mateixa. En la majoria de casos, aquests, han estat comentats individualment, però, en algunes ocasions, conjuntament. Aquesta diferència és deguda a la semblança de les preguntes, l'ítem és el mateix, però canvia el caràcter de l'activitat: de dansa i moviment o estàtica.

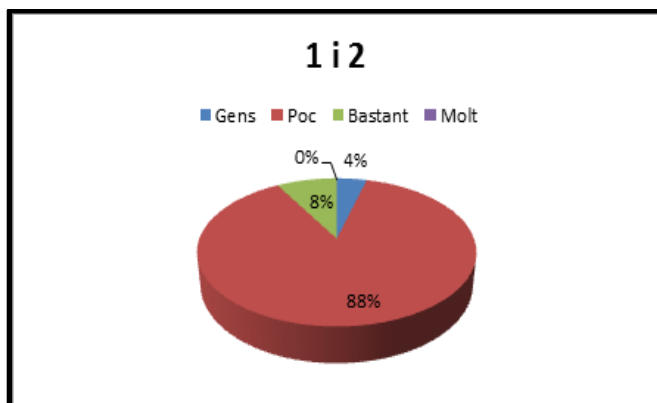
Tot seguit, es mostrarà la valoració que fan els mestres i es posaran en controvèrsia, o no, les dades observades i els resultats obtinguts. Per acabar, es trobarà un comentari relacionat amb les respostes dels qüestionaris que han respost els infants. Finalment, després de comentar tots els gràfics de cada un dels tres blocs, es podrà llegir un resum que recull el més significatiu i important de l'apartat.

Taula 1

	GENS		POC		BASTANT		MOLT		TOTAL	
	Nombre d'infants	%	Nombre d'infants	%	Nombre d'infants	%	Nombre d'infants	%	Nombre d'infants	%
Interès i participació										
1 i 2 (atenció)	4	4%	84	88%	8	8%	0	0%	96	100%
9 (atenció en activitats de moviment)	0	0%	4	4%	87	91%	5	5%	96	100%
10 (atenció en activitats estàtiques)	5	5%	91	95%	0	0%	0	0%	96	100%
3 i 4 (participació)	5	5%	5	5%	79	83%	7	7%	96	100%
5 (gaudi en activitats de moviment)	0	0%	2	2%	86	90%	8	8%	96	100%
6 (gaudi en activitats estàtiques)	15	16%	78	81%	3	3%	0	0%	96	100%
19 (interès per la dansa)	0	0%	18	19%	73	76%	5	5%	96	100%
20 (segueix els passos de la dansa)	0	0%	6	6%	81	85%	9	9%	96	100%
Actitud i comportament										
11 (en general)	87	91%	9	9%	0	0%	0	0%	96	100%
7 (activitats que cohibeixen)	86	90%	9	9%	1	1%	0	0%	96	100%
8 (activitats que fan esverar)	0	0%	1	1%	89	93%	6	6%	96	100%
18 (cooperació)	10	11%	29	30%	57	59%	0	0%	96	100%
23 (grau d'increpació)	0	0%	0	0%	78	81%	18	19%	96	100%
24 (ajuda i es deixa ajudar)	7	7%	39	41%	49	51%	1	1%	96	100%
25 (comunicació mestre i alumne)	0	0%	11	12%	79	82%	6	6%	96	100%
Expressió										
13 (en general)	3	3%	85	89%	8	8%	0	0%	96	100%
12 (emocions)	2	2%	83	87%	9	9%	2	2%	96	100%
14 (llenguatge corporal)	0	0%	6	6%	82	86%	8	8%	96	100%
15 (coordinació)	0	0%	7	7%	76	79%	13	14%	96	100%
16 (opinió)	0	0%	4	4%	74	77%	18	19%	96	100%
17 (improvisació)	5	5%	32	34%	53	55%	6	6%	96	100%
22 (creació i originalitat)	4	4%	45	47%	38	40%	9	9%	96	100%
21 (percepció de l'espai)	0	0%	0	0%	80	83%	16	17%	96	100%

4.1 Interès i participació

Atenció

Aquest gràfic pretén mostrar l'atenció i l'interès que tenen els infants quan el mestre els proposa una activitat. Es pot observar que:

- La majoria dels alumnes, el 88% del total, mostren poca atenció.
- El 8% es mostra bastant atent.
- El 4% restant no es mostra gens atent.

Després que s'hagin fet diverses observacions i veient els resultats obtinguts, caldria afegir que el motiu pel qual aquests infants estan poc atents i interessats és:

- La pèrdua de concentració i distracció que mostren parlant amb els companys o jugant amb la bata.

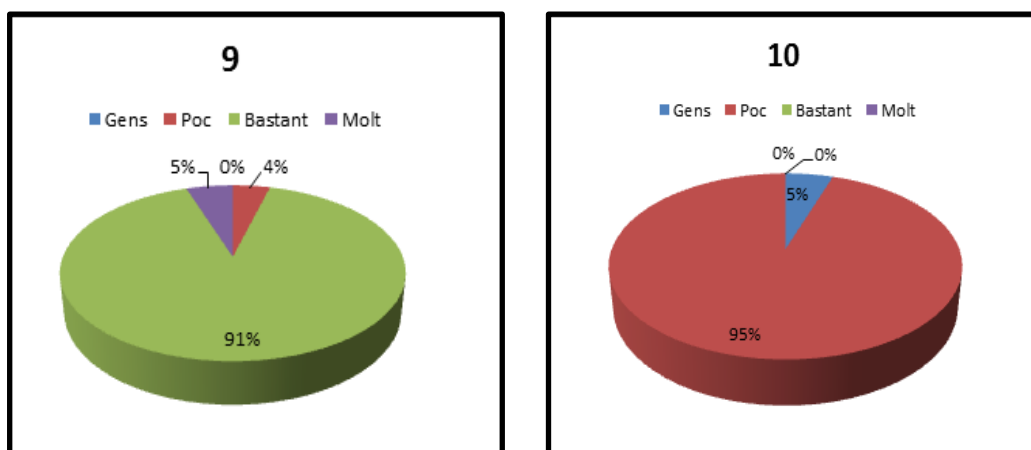
Els resultats que es veuen en el gràfic i les notes que s'han pres durant les diferents observacions, coincideixen amb la percepció que tenen els mestres sobre l'atenció i l'interès que mostren els alumnes mentre els expliquen les activitats i afirmen que:

- El desinterès que mostren els alumnes el manifesten parlant amb els companys o jugant amb la bata.

La majoria dels infants que han participat en la investigació com a subjectes d'estudi manifesten el contrari del que s'ha observat i afirmen que:

- Sí que han estat atents i saben què han de fer.

L'atenció en activitats de moviment i activitats estàtiques

Els dos gràfics anteriors pretenen ensenyar la diferència que hi ha entre l'atenció i l'interès que mostren els alumnes en funció del tipus d'activitats que es realitzen. En el gràfic de l'esquerra, el que correspon amb la pregunta número 9 de la graella d'observació¹, es pot veure com:

- El 91% dels infants, gairebé el total d'alumnes observats, estan atents i interessats en l'activitat.
- El 5% dels alumnes estan molt interessats i atents en l'activitat.
- El 4% restant està poc interessat i atent.

En el de la dreta, en canvi, el que correspon amb la pregunta 10², es pot veure que:

- La majoria dels alumnes observats, el 95%, estan poc atents i interessats en l'activitat.
- El 5% restant no està gens interessat ni atent en l'activitat.

¹ En les activitats de moviment i dansa està atent/a?

² En les activitats estàtiques està atent/a?

Comparant els dos gràfics anteriors i tenint en compte les observacions que s'han dut a terme, s'ha vist que:

- Els infants estant molt més atents, interessats i motivats en les activitats on el moviment n'és el protagonista.
- En les activitats on el moviment i la dansa hi són poc presents, els alumnes mostren cert nerviosisme i s'increpen entre ells, normalment, parlant amb els companys del seu voltant.

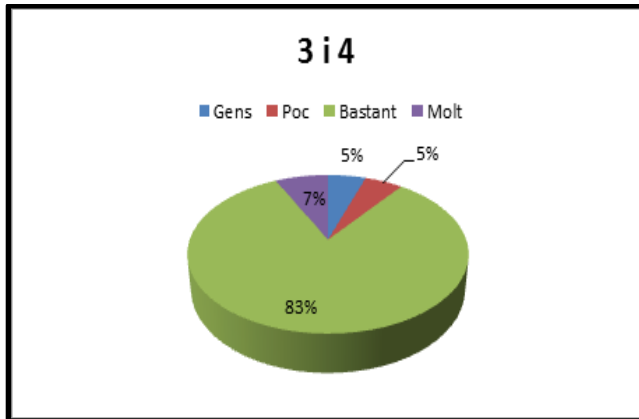
La percepció dels mestres de les aules observades coincideixen amb les observacions realitzades i manifesten que:

- Els alumnes mostren molta més atenció en les activitats de moviment i dansa que no pas en les més estàtiques.
- És important realitzar activitats de les dues tipologies, ja que permeten treballar diferents continguts i aspectes que formen part del currículum.

Els infants exposen el mateix que s'observa en els gràfics circulars i manifesten que:

- Les activitats on el moviment i la dansa en són l'eix central els agraden més que les activitats d'escolta, ja que poden participar-hi activament durant tota l'activitat. Per aquest motiu, presten més atenció.

Participació

Aquest gràfic pretén reflectir els resultats de les preguntes relacionades amb el nivell de participació i involucrament dels infants en les activitats. En aquest s'observa que:

- El 83% dels alumnes participen bastant en les activitats que es proposen a l'aula.
- El 7% participen molt en les activitats.
- El 10% restant participa en menor grau, concretament, un 5% participa poc i l'altre 5% participa molt poc.

Gràcies a les observacions realitzades, s'ha pogut veure que:

- La motivació dels infants envers l'activitat condiciona la seva participació. Si les activitats els motiven, s'involucren i participen; si no els motiven, no participen.
- La participació dels infants augmenta quan l'activitat proposada requereix que hi hagi moviment. No obstant això, cal tenir en compte que, sovint, aquestes activitats produeixen que els alumnes entrin en un estat d'agitació.

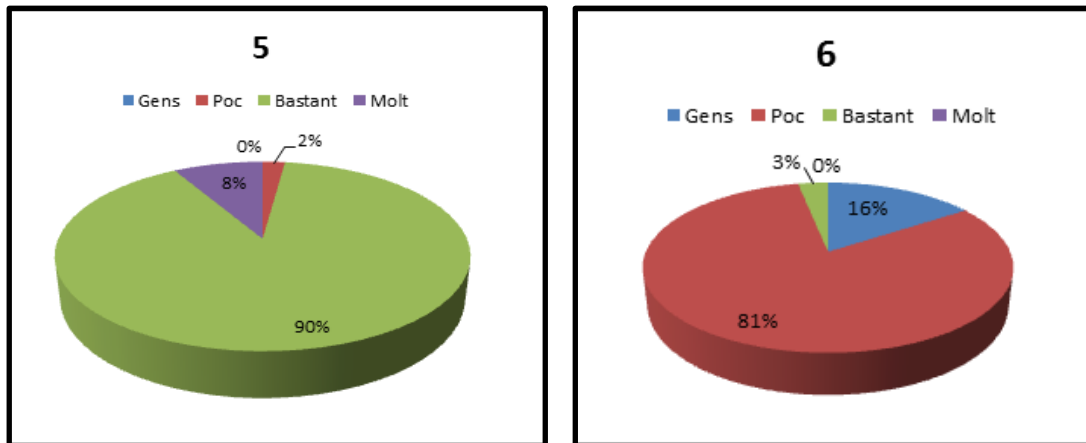
Els dos mestres de música perceben el mateix que reflecteix el gràfic i exposen que:

- La majoria dels alumnes, gairebé sempre, estan disposats a participar, però la motivació limita el grau d'implicació i participació d'aquests en l'activitat.
- La participació dels infants en les activitats no és obligatòria, són ells que poden escollir si volen realitzar l'activitat, o no.

Els infants subjectes d'estudi expressen que:

- Gairebé sempre estan predisposats a participar en les activitats que se'ls proposa.

El gaudi en activitats de moviment i activitats estàtiques

En aquests dos gràfics es pot apreciar el grau de gaudi dels infants en relació a les activitats d'aula. En el número 5 es pot veure si els alumnes s'ho passen bé, o no, fent activitats de moviment i dansa i es pot observar que:

- El 90% dels infants observats s'ho passen bastant bé fent activitats on el moviment i la dansa hi són presents.
- El 8% dels alumnes s'ho passen molt bé.
- El 2% dels nens i nenes gaudeixen poc.

En el número 6, es pot visualitzar si els infants s'ho passen bé, o no, amb les activitats més estàtiques i es pot veure que:

- El 81% dels alumnes gaudeixen poc amb les activitats que no requereixen moviment.
- El 16% dels infants observats no s'ho passen gens bé fent activitats d'aquest tipus.
- El 3% restant frueix bastant realitzant activitats estàtiques.

Tenint en compte les observacions dutes a terme i comparant-ho amb els dos gràfics es pot esmentar que:

- La majoria dels infants es diverteixen molt més amb les activitats de moviment, ja que, aquestes, requereixen una participació activa durant tota l'activitat i els permet descarregar energia.
- En les activitats estàtiques, els infants no es diverteixen tant i, sovint, fan intervencions no adients o parlen amb els companys.

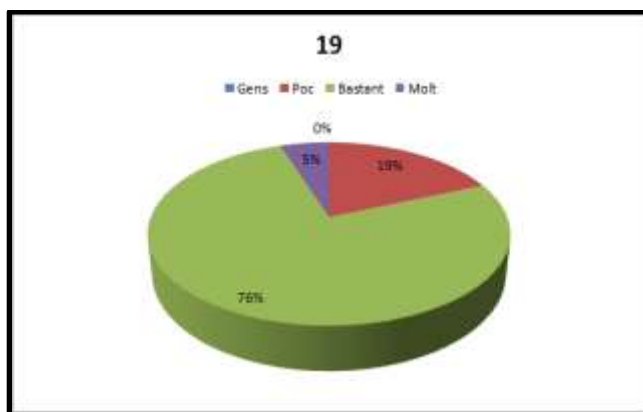
Els nostres tutors de l'escola estan d'acord amb els resultats que reflecteix el gràfic i expressen que:

- Els exercicis que requereixen activitat física provoquen que els alumnes estigui més contents. A més, són útils per al desenvolupament dels infants.
- No totes les activitats poden centrar-se en el treball a partir del moviment i la dansa, cal buscar-ne d'altres que serveixin per baixar el ritme de l'aula i que permetin focalitzar l'atenció en altres aspectes. Una d'aquestes activitats podria ser escoltar una audició, per exemple.

Els alumnes observats manifesten que:

- S'ho passen més bé quan realitzen activitats que requereixen moviment i dansa, ja que poden participar-hi activament al llarg de tota l'activitat. A més, no els agrada estar quietos i escoltar durant molta estona.
- En alguns casos, els agrada fer activitats estàtiques perquè els permet no haver de tenir un nivell de concentració tan elevat.

Interès per la dansa

Aquest gràfic reflecteix el grau d'interès per la dansa que mostren els infants a les aules observades. En aquest s'hi pot observar que:

- La majoria dels alumnes, un 76%, mostren bastant interès per la dansa.
- El 19% dels alumnes observats, estan poc interessat en la dansa.
- El 5% d'alumnes restants, estan molt interessats per la dansa.

Comparant els resultats obtinguts amb les notes que s'han pres durant les observacions, es pot veure que els gràfics coincideixen amb les anotacions. Així doncs, es pot dir que:

- La major part dels alumnes observats estan més interessats en les activitats que impliquen moviment i dansa.
- Alguns dels alumnes que es mostren poc interessats en les activitats que requereixen moviment, igualment realitzen l'activitat com el mestre planteja.

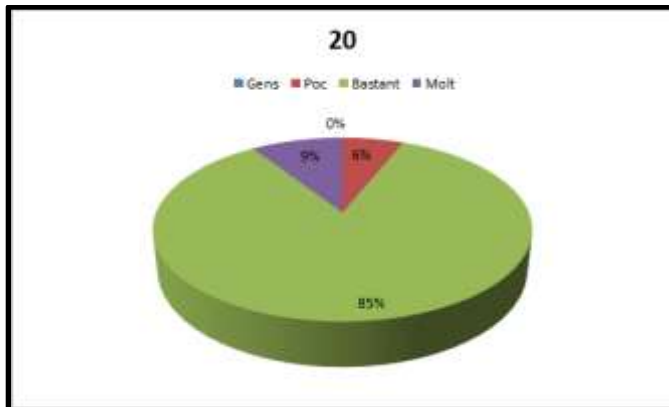
Els dos mestres que han col·laborat en aquest estudi, coincideixen amb les observacions que s'han realitzat, amb els resultats que mostra el gràfic i consideren que:

- La majoria dels alumnes estan interessats en fer activitats on el moviment corporal i la dansa hi siguin presents. Per aquest motiu, en realitzen sovint.
- Alguns alumnes no estan interessats en les danses, però realitzen les activitats que se'ls proposa i no mostren estats d'agitació o pèrdua de concentració.

Els infants que han participat en l'estudi manifesten que:

- Majoritàriament, les activitats de dansa els agraden i que, per tant, mostren interès.
- Tot i que la dansa en concret no els interessi, prefereixen realitzar aquest tipus d'activitats, ja que els permeten moure's i no haver de fer activitats on hagin d'estar asseguts.

Segueix els passos de la dansa

Aquest últim gràfic del primer apartat pretén mostrar si els alumnes segueixen els passos de les danses. En aquest, es pot observar que:

- La majoria dels infants, un 85% del total, segueixen força els moviments corresponents.
- Un 9% dels nens i nenes executen perfectament els passos del ball.
- El 6% restant, no balla seguint els passos de la dansa.

Un cop fetes diverses observacions i veient els resultats obtinguts, es pot afegir que:

- Gairebé tots els infants, en major o menor grau, segueixen els passos i els moviments que s'han de fer, encara que mostrin poc interès per la dansa.

Els dos mestres corroboren les dades que reflecteix el gràfic i afegeixen que:

- La majoria dels infants són capaços d'executar correctament els moviments de la dansa a causa de la senzillesa dels passos proposats, ja que l'objectiu és crear una dansa a l'abast de tots els alumnes de l'aula.

Els infants que han participat en l'estudi manifesten que:

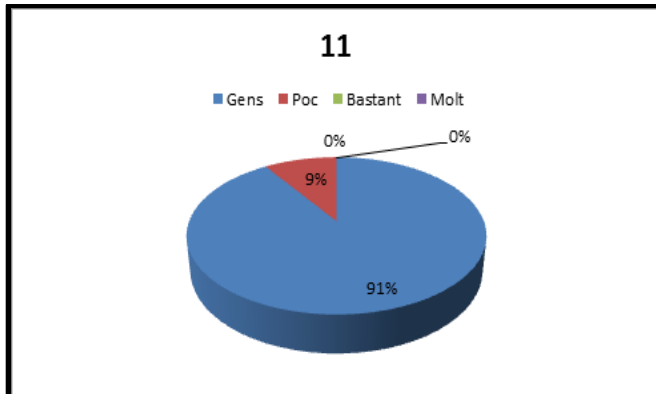
- Majoritàriament han pogut seguir tots els passos de la dansa, ja que els agrada ballar i no els ha resultat difícil.
- En alguns casos no han pogut seguir tots els moviments perquè eren complicats o perdien la concentració.

Un cop s'han comentat tots vuit gràfics relacionats amb l'interès i la participació dels infants, es pot observar que, en general, mostren poca atenció, ja que estan distrets. Aquest fet és percebut pels mestres, ja que veuen que parlen o juguen. En canvi, els infants no esmenten el mateix en els qüestionaris. També es pot copsar que els alumnes es mostren més interessats i motivats a l'hora de dur a terme activitats de moviment, que no pas en les estàtiques. Ells mateixos afirmen que si no es mouen, s'avorreixen. Aquestes últimes poden dur als menors a distreure's amb més facilitat, però els mestres encara que vegin les reaccions, no les deixen de fer, ja que també les consideren importants i necessàries per treballar altres aspectes del currículum.

A més a més s'ha pogut observar que la majoria dels nens i nenes participen, sobretot, si les activitats els motiven, encara que el moviment els porti sovint a un estat d'agitació que facilita la pèrdua de concentració. En relació al gaudi, s'ha pogut veure que la immensa majoria frueix si s'ha de moure, ja que poden descarregar energia. Tot i que, no s'ha de perdre de vista que n'hi ha uns pocs que gaudeixen en les activitats en les quals no s'han de moure tant, perquè és quan se'ls deixa intervenir més individualment. Així doncs, s'ha vist que cal buscar l'equilibri entre els dos tipus d'activitats, intentant que el gaudi i la diversió hi siguin presents durant tot el procés d'ensenyament aprenentatge. Finalment, fent referència a la dansa, s'ha vist que la majoria sí que mostren interès, tot i que n'hi ha pocs que no, ja que els agrada moure's, no ballar. I, per tant, s'ha observat que els alumnes segueixen els passos, perquè els agrada ballar i són senzills. Però n'hi ha d'altres que no els segueixen, ja que es distreuen i llavors és quan ho troben difícil.

4.2 Actitud i comportament

En general

Aquest gràfic pretén mostrar si el comportament dels infants és el mateix en totes les activitats. Es pot observar que:

- El 91% dels alumnes es comporten de manera diferent segons el tipus d'activitat que es realitza.
- El 9% dels infants restants canvien poc la manera de comportar-se independentment del tipus d'activitat que es planteja.

Després de realitzar les observacions s'ha vist que:

- La majoria dels infants canvien l'actitud i el comportament en funció de la tipologia d'activitat que se'ls proposa.
- Si les activitats impliquen expressió corporal i moviment, els alumnes tendeixen a estar més actius i entrar en un estat d'agitació amb facilitat.
- Si les activitats són d'escolta, en canvi, tendeixen a perdre la concentració fàcilment.

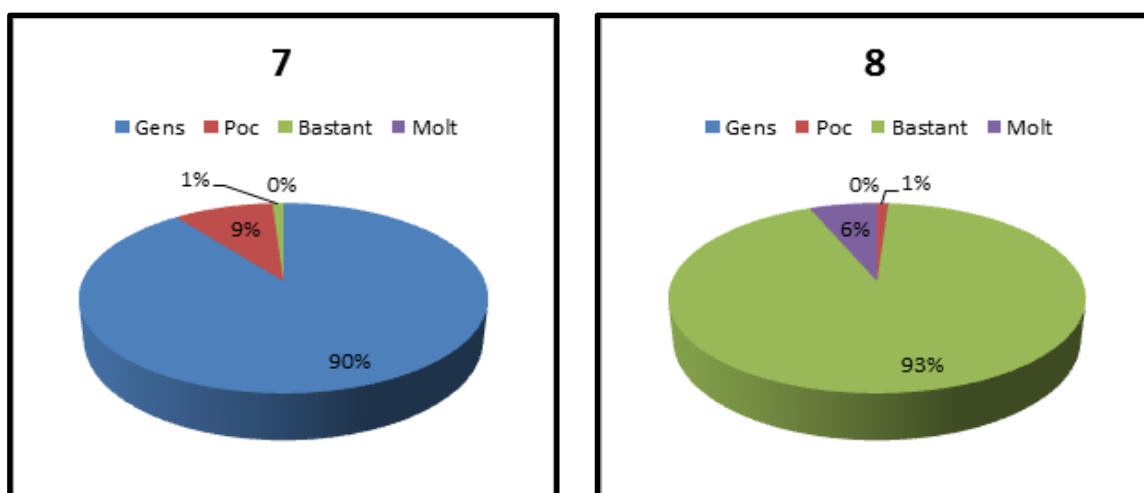
Els dos mestres corroboren els resultats obtinguts, ja que veuen perfectament les reaccions dels nens i nenes davant les activitats plantejades i afirmen que:

- S'observa un canvi de comportament i els infants passen d'un estat tranquil a un d'agitació en les activitats que requereixen moviment.
- És necessari realitzar activitats estàtiques i activitats on el moviment i la dansa siguin l'eix principal, encara que es produeixi un canvi en el comportament dels infants.

Els infants observats manifesten en el qüestionari que:

- El seu comportament és més adequat en les activitats on han de realitzar moviments i han d'expressar-se utilitzant l'expressió corporal, ja que aquests exercicis els agraden i els motiven.
- En algunes ocasions, quan realitzen activitats estàtiques, el comportament no és l'adequat perquè no estan prou concentrats o es desconcentren fàcilment.

Activitats que els cohibeixen o els fan esverar

Comparant aquests dos gràfics es pretén mostrar com reaccionen els infants en les activitats de moviment i dansa. En el gràfic 7 l'ítem observat és si les activitats de moviment i dansa cohibeixen als infants i es pot observar que:

- Gran part dels infants, un 90%, no se senten gens cohibits a l'hora de moure's o ballar davant dels companys.
- Un 9% dels alumnes se senten poc cohibits.
- Un 1% dels nens i nenes se senten bastant cohibits.

Per altra banda, l'ítem en qüestió del gràfic 8 és si les activitats de moviment i dansa provoquen que els infants observats entrin en un estat d'agitació. Mirant el gràfic es pot comprovar que:

- Hi ha un 93% d'alumnes que s'esveren bastant, és a dir, que passen d'estar en un estat tranquil a un estat d'agitació amb facilitat.

- Hi ha un 6% d'alumnes que de seguida mostren estar en estat d'agitació.
- Es troba un 1% que gairebé no mostra gens l'estat d'agitació.

Després de realitzar les observacions i mirant els gràfics s'ha vist que:

- La majoria dels nens i nenes no se senten cohibits en les activitats de moviment i dansa, sinó més aviat el contrari.
- El fet que les activitats de moviment i dansa no cohibeixin als infants provoca que, aquests, arribin a un estat d'agitació i que calgui posar ordre en l'activitat.
- Els infants observats solen tenir facilitat per arribar de seguida a l'estat d'agitació i traspasar-lo a la resta de companys.

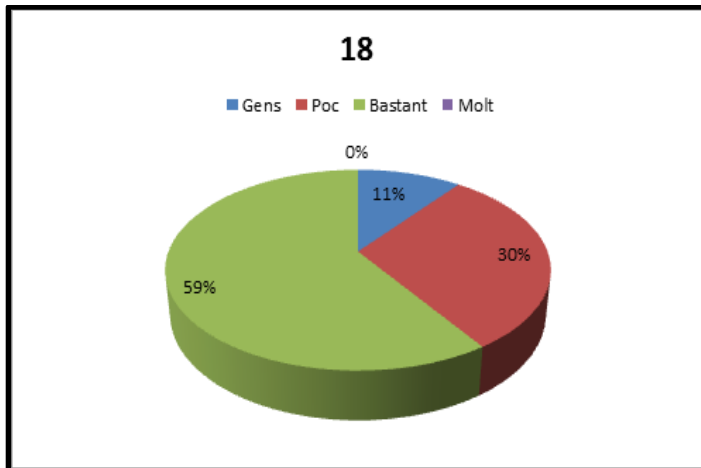
Els dos mestres estan molt d'acord amb els resultats que mostren els gràfics i corroboren que:

- Els alumnes observats no se senten cohibits per les activitats de moviment i dansa, sinó que els agraden i els fa entrar, amb facilitat, en un estat d'agitació que acaben traspasant als altres alumnes.
- El fet que ballar i moure's davant dels companys no els cohibeixi és degut a la quantitat d'activitats que fan d'aquest tipus al llarg de la primària.

En el qüestionari, els infants expressen que:

- Majoritàriament no se senten cohibits a l'hora de ballar o moure's davant els companys.
- En alguns casos hi ha companys que fan pitjor les activitats on han de moure's i ballar.

Cooperació

Aquest gràfic pretén representar si els infants mostren una actitud de cooperació amb els companys i es pot veure que:

- Un 59% dels alumnes cooperen bastant.
- Un 30% cooperen poc.
- Un 11% del total d'infants no cooperen gens.

Tal com es va observar i es pot visualitzar en el gràfic circular, es troben dos tipus d'infants:

- Els que cooperen, que són la majoria, ho fan, sobretot, amb els seus amics.
- Els que no cooperen, ja que els companys estan cansats d'ells i no tenen ganes de treballar-hi.

Els mestres estan força d'acord amb els resultats obtinguts i opinen que:

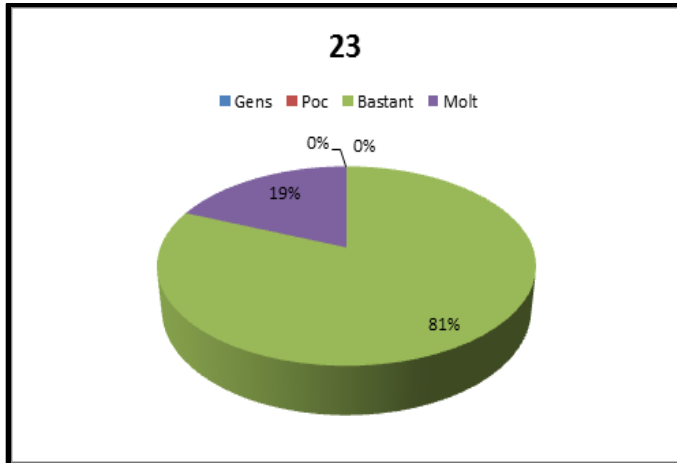
- Dins l'aula es troben alumnes que sí que cooperen i d'altres que no.
- La majoria dels grups classe que passen per l'aula de música solen ser grups poc cohesionats entre si, motiu que podria ser l'origen de la poca cooperació i de la cooperació només entre amics.

En relació a la cooperació els infants subjectes d'estudi expressen que:

- Majoritàriament, sí que cooperen, ja que els agrada fer activitats amb els seus companys.

- Sovint, un conjunt d'alumnes, no cooperen perquè prefereixen treballar individualment i fer les activitats a la seva manera, sense comptar amb l'opinió dels altres.

Grau d'increpació

Aquest gràfic pretén mostrar si els infants subjectes d'estudi increpen els seus companys d'aula. Si es mira el gràfic, es pot observar que tots ells ho fan, en major o menor grau. Exactament, es troba que:

- Un 81% dels infants, gairebé la majoria, increpen bastant els companys.
- El 19% restant d'alumnes, s'increpen molt entre ells.

Després de les diverses observacions, s'ha pogut veure que:

- Tots els infants observats increpen, en major o menor grau, els companys en un moment o altre de la sessió.
- La majoria dels infants subjectes d'estudi increpen els companys parlant amb ells, no deixant-los escoltar o destorbant-los, és a dir, fent-los perdre la concentració.
- En les activitats estàtiques el grau d'increpació és més elevat que en les de moviment i la dansa.

Els dos mestres de música també observen que:

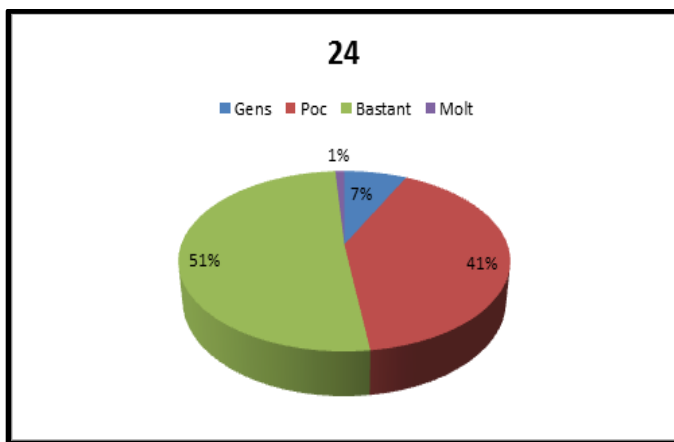
- Els alumnes observats s'increpen entre ells i als companys al llarg de la sessió, sigui jugant o parlant, perdent la concentració.

- La increpació a l'aula és constant, però els alumnes la manifesten en major grau quan les activitats plantejades són estàtiques.

En relació a l'ítem observat, els alumnes que han participat en l'estudi diuen que:

- La increpació a l'aula és puntual, ja que només ho fan quan les activitats no els motiven ni els agraden.
- En algunes ocasions, increpen al llarg de la sessió, sigui jugant o parlant amb els companys mentre el mestre explica.

Ajuda i es deixa ajudar

En aquest gràfic s'hi troben representats els resultats de la pregunta 24 de la graella d'observació en relació a l'ajuda, la que proporcionen els alumnes i la que reben dels companys. Es pot observar que:

- Una mica més de la meitat dels alumnes, el 51%, proporcionen i reben bastant ajuda.
- Un 41% dels infants dóna i rep poca ajuda.
- Un 7% dels nens i nenes no donen ni reben ajuda.
- Un 1% del total d'infants observats, proporciona i rep molta ajuda.

Pel que fa a l'ajuda, s'ha pogut observar que:

- La meitat dels infants que han participat en l'estudi ajuden i es deixen ajudar bastant. I gairebé l'altra meitat, dóna i rep poca ajuda.

- Alguns alumnes que reben molta ajuda, no en proporcionen gaire. Altres, en canvi, sempre estan disposats a ajudar i deixar-se ajudar, però estan desconcentrats i, sovint, no saben què han de fer.

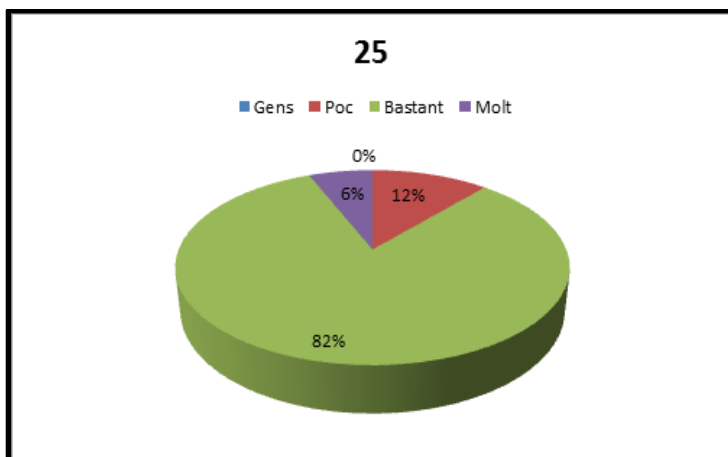
Els dos mestres observen que dins les seves aules es troben dos tipus d'alumnes:

- Els que donen i reben bastant ajuda, ja que són del parer de fer pels altres el que voldrien que fessin per ells. Tot i que en alguns casos, els infants que han de rebre l'ajuda no l'accepten.
- Els que proporcionen i reben poca ajuda a causa de la manca de concentració que mostren a classe. Per aquest motiu, els mestres han de procurar proporcionar ajudes ajustades i contingents als infants en funció de les seves necessitats.

Les opinions dels alumnes també es troben dividides en dos posicionaments:

- Els que sempre estan disposats a donar i rebre ajuda, ja que quan ells ho necessiten els agrada rebre ajuda dels companys.
- Els que donen i reben poca ajuda.

Comunicació mestre i alumne

Aquest gràfic representa la comunicació que hi ha entre l'infant i el mestre. En aquest es pot observar que:

- La majoria, un 82%, es comuniquen força amb el seu mestre.
- Un 12% d'alumnes estableixen poca comunicació amb el mestre.
- Un 6% dels infants es comuniquen molt amb el seu mestre.

En relació a la comunicació entre els mestres i els alumnes, s'ha observat que:

- Els dos docents que han participat en l'estudi es comuniquen i transmeten les observacions que fan al llarg de la sessió als seus alumnes, sigui de manera individual o de manera global, quan es tracta d'una observació a nivell de classe.
- Quan es tracta d'un fet concret d'un infant, es comuniquen amb ell individualment fora de l'aula o buscant algun moment on estigui sol per tal de poder parlar-hi amb tranquil·litat i fer que l'infant se senti còmode.

Els dos mestres coincideixen amb la idea que:

- La comunicació és primordial per a poder establir un bon vincle entre el mestre i els alumnes i hi pugui haver *feedback*. Per aquest motiu, pensen que és molt important transmetre les observacions que fan durant les sessions als seus alumnes.
- És necessari que algunes vegades les observacions es facin a nivell de classe i altres, individualment. Aquestes últimes, però, han de fer-se en un espai que no sigui l'hora de música i on els infants se sentin còmodes.

Pel que fa a la comunicació, els alumnes observats exposen que:

- Sovint parlen amb el mestre, sobretot davant el grup classe.
- Els agrada que hi hagi comunicació entre ells i el mestre, ja que així poden saber què en pensa. A més, comunicar-se amb el referent els permet sentir-se més propers a ell.
- En alguns casos, el mestre parla amb els alumnes de manera individual.

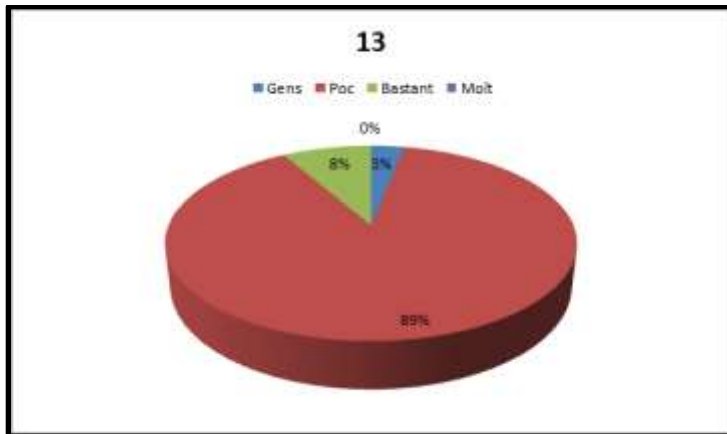
Un cop s'han comentat tots set gràfics relacionats amb l'actitud i el comportament es pot dir que aquest varia, que els infants es comporten diferent en funció del tipus d'activitat plantejada. En les estàtiques se solen distreure i perdre la concentració amb facilitat. En les de moviment, en canvi, tendeixen a passar d'un estat de tranquil·litat a un d'agitació. Així mateix, els mestres ho veuen, tot i que segueixen duent a terme activitats de les dues tipologies, ja que pensen que és necessari. La majoria dels infants observats manifesten que en les estàtiques s'avorreixen, no els agraden i es comporten de manera inadequada, al contrari de les de moviment i dansa, activitats que els agraden, que no els cohibeixen, que els fan divertir i participar activament.

En general, els infants observats cooperen amb els seus companys, sobretot amb els seus amics. Tot i que també hi ha un nombrós grup d'alumnes que ho fan poc. Els mestres afegixen que l'origen d'aquest fet podria estar relacionat amb la poca cohesió dels grups. No obstant això, alguns infants manifesten que sí que cooperen i d'altres que no, ja que prefereixen fer-ho sols. També s'ha observat que alguns nens i nenes s'increpen entre ells i als companys, sigui no deixant escoltar als companys, jugant o parlant mentre el mestre explica o es du a terme l'activitat. Els mestres hi estan molt d'acord i argumenten que la increpació és constant i que arriba a ser feixuga, ja que alenteix el ritme de la classe i impedeix l'escolta a la resta dels infants. Els subjectes observats, en canvi, esmenten que molesten puntualment, tot i que algun reconeix que sí, que ho fa sovint.

Un altre ítem que s'ha observat ha estat l'ajuda. S'ha pogut veure que la meitat dels alumnes ajuden i es deixen ajudar i, la resta, proporcionen i reben ajuda en menor grau. Per tant, no en poden proporcionar, ja que no saben què han de fer. D'altra banda, tampoc en reben, perquè els companys s'han cansat d'estar sempre explicant què s'ha de fer. De tota manera, els mestres sí que ofereixen ajudes ajustades i contingents en funció de les necessitats dels alumnes. Finalment, es pot afegir que, majoritàriament, hi ha bastant comunicació entre el mestre i l'alumne, tot i que en alguns casos, hi ha alumnes que ho fan poc. Els mestres, però, consideren que la comunicació és primordial i, a vegades, es comuniquen individualment, en un lloc on els infants se sentin còmodes. Altres vegades, si han de comentar algun aspecte de classe general, ho fan en grup.

4.3 Expressió

En general

El gràfic que correspon amb la pregunta 13 vol mostrar si els infants s'expressen mitjançant la música. Així doncs, es pot observar que:

- La majoria dels nens i nenes, un 89%, s'expressen poc a través de la música.
- Un 8% dels infants s'expressen bastant mitjançant la música.
- El 3% dels alumnes restants no s'expressen gens.

Després d'haver llegit les anotacions que es van fer durant les observacions i mirant els resultats obtinguts a partir del gràfic, es pot dir que:

- A la majoria dels infants observats els costa expressar-se a través de la música, fet sorprenent, ja que gairebé tots els subjectes d'estudi són nens i nenes que necessiten moure's i cridar l'atenció.

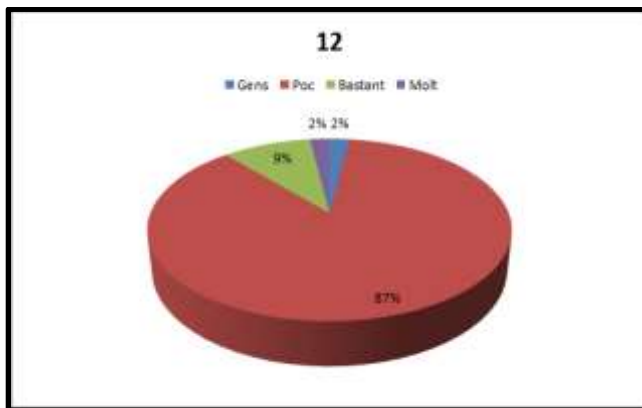
En relació a l'expressió dels infants mitjançant la música, els dos mestres tenen la mateixa percepció del que s'observa en els resultats obtinguts i són conscients que:

- Els alumnes observats s'expressen poc.
- Han de proposar activitats que siguin motivadores pels infants, que els cridin l'atenció i els engresquin a participar.
- No forcen els alumnes a participar en les activitats, si no tenen ganes d'expressar-se, deixen que no ho facin.

Els alumnes que han estat subjectes d'estudi manifesten que:

- No s'expressen mitjançant la música perquè no els ve de gust, tot i que no els costa ni se senten cohibits a l'hora d'expressar-se.
- Encara que sigui un grup reduït d'alumnes, sí que els agrada expressar-se mitjançant la música.

Emocions

El gràfic pretén mostrar si els infants de l'estudi se senten sensibles a les emocions que transmet la música. En aquest es pot observar que:

- El 87% dels alumnes observats se senten poc sensibles a les emocions que transmet la música.
- El 9% dels infants se senten bastant sensibles a les emocions.
- El 2% dels alumnes se senten molt sensibles.
- El 2% restant dels infants no se senten gens sensibles.

Comparant els resultats obtinguts amb les observacions realitzades, es pot veure que:

- Gairebé el 90% dels infants que han participat en l'estudi se senten poc sensibles a les emocions que els transmet la música, ja que s'ha observat que mostren cert nerviosisme i perden la concentració sovint.

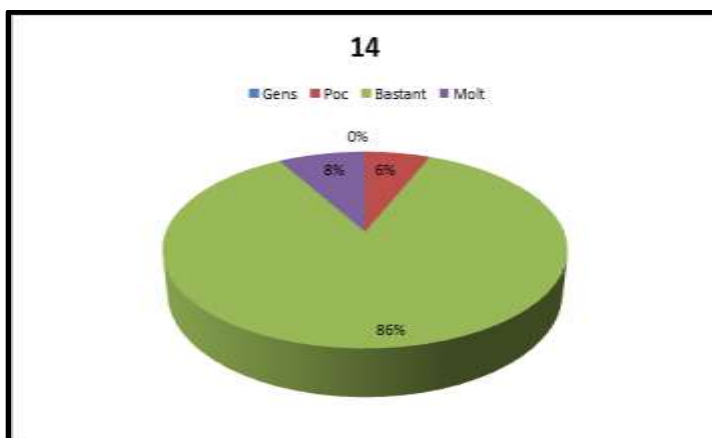
Els dos mestres consideren que:

- Els alumnes es mostren poc sensibles a les emocions que els transmet la música en el context de l'aula.
- En altres contextos sí que es mostren sensibles, però en el cas de l'aula no presten prou atenció i això els porta a no expressar les emocions que senten.

En canvi, els nens i nenes, contesten els qüestionaris de forma diferent en funció de l'edat i expressen que:

- Quan són petits no se senten cohibits a l'hora d'expressar les emocions que els transmet la música, ja que des d'altres àrees com tutoria han fet un treball extens envers les emocions.
- A mesura que es van fent grans, comencen a sentir-se cohibits a l'hora d'expressar les emocions que els transmet la música, perquè els fa por que els companys es riguin dels seus sentiments i els ridiculitzin.
- No senten les mateixes emocions quan realitzen activitats on han de moure's i ballar que quan en fan d'estàtiques. En les primeres, solen estar més contents i alegres i, en les segones, avorrits, tristos i nerviosos.

Llenguatge corporal

Aquest gràfic vol mostrar si el llenguatge corporal dels alumnes es correspon amb el que expressen de manera verbal. Es pot veure que:

- El 86% dels infants coordinen bastant el seu llenguatge corporal amb el que expressen verbalment.

- El 8% coordinen molt el seu llenguatge corporal amb la seva expressió verbal.
- El 6% restant no coordinen gens el que expressen verbalment amb el seu llenguatge corporal.

Les observacions que s'han realitzat coincideixen amb els resultats que s'han obtingut, ja que s'ha pogut veure que:

- Els infants expressen amb el cos allò que manifesten verbalment. Per exemple, els nens i les nenes expressaven de forma oral que no tenien ganes de fer una activitat concreta i mostraven amb el cos una actitud passiva.

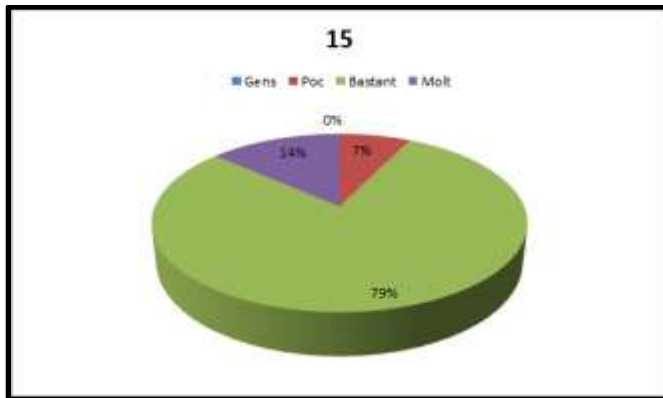
Els dos mestres han coincidit amb les observacions i els resultats que s'han obtingut i afirmen que:

- Gairebé tots els alumnes que han estat subjectes d'estudi manifesten verbalment allò que expressen corporalment. Per exemple, quan els alumnes diuen que els agrada l'activitat, mostren una actitud positiva i quan no els agrada, en canvi, tenen una actitud negativa i passiva.

Els alumnes també han estat d'acord amb els resultats que s'han obtingut, ja que han afirmat que:

- Expressen i manifesten amb el cos allò que senten. Si l'activitat proposada els agrada, es mostren participatius i amb una actitud positiva. Si no els agrada ni els motiva, tenen una actitud passiva, poques ganes de participar i manca d'atenció.

Coordinació

Aquest gràfic vol representar si els infants coordinen el moviment del cos amb la música. Tal com es pot veure, es troba:

- Un 79% d'alumnes que coordinen força el moviment del cos amb la música.
- Un 14% del total dels alumnes que tenen molta coordinació.
- Un 7% dels nens i nenes que no coordinen gaire, sinó que ho fan més aviat poc.

Comparant les observacions realitzades amb els resultats obtinguts, es pot veure com:

- La majoria dels infants coordinen el moviment del cos amb la música.

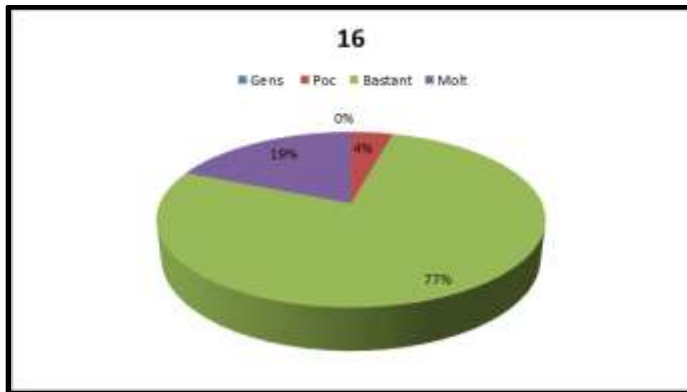
Els dos mestres també observen que:

- La majoria dels seus alumnes són capaços de coordinar el moviment del cos amb la música.
- Un grup reduït d'alumnes mostren dificultats a l'hora de coordinar el moviment del cos amb la música. Per aquest motiu, cal proporcionar-los ajudes ajustades i contingents quan es realitzen activitats que requereixen coordinar el moviment corporal amb la música.

Alguns dels alumnes que s'han observat no són conscients del domini que tenen a l'hora de coordinar el moviment del cos amb la música i argumenten que:

- Segueixen la música utilitzant el seu cos inconscientment, sense pensar quins moviments han de fer amb el seu cos.

Opinió

Aquest gràfic pretén mostrar en quin grau els infants manifesten les seves opinions pel que fa a les activitats, d'acord amb la pregunta 16. Tal com es pot observar, es troba:

- Un 77% dels infants expressen bastant el seu parer en relació a les activitats.
- Un 19% dels alumnes es manifesten molt.
- Un 4% dels nens i nenes observats expressen poc la seva opinió envers les activitats.

Després de les observacions realitzades s'ha pogut comprovar que:

- La majoria dels alumnes observats manifesten les seves opinions envers les activitats que es realitzen al llarg de la sessió. Verbalitzen què els ha semblat l'activitat i si els ha agradat, o no, sigui en veu alta o amb els companys del voltant.

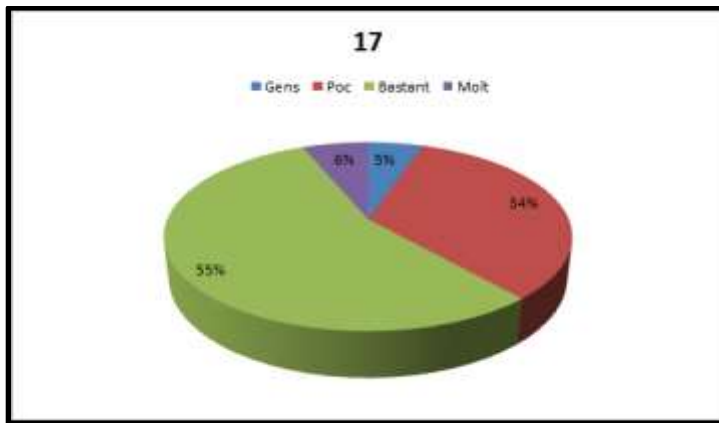
En relació a l'opinió dels alumnes de l'estudi, els mestres de música afirmen que:

- Tenen clar que les activitats que més agraden als alumnes són les que requereixen moviment, és a dir, les que impliquen que els alumnes participin activament en l'activitat, ja que expressen la seva opinió després de realitzar-les.
- El fet que els infants manifestin la seva opinió després de cada activitat, provoca que la classe es distorsioni, hi hagi intervencions sovint i el ritme de treball es vagi alentint.
- En alguns casos, demanen l'opinió dels alumnes per saber què pensen sobre les activitats i així puguin plantejar activitats que els motivin i que parteixin dels seus interessos.

Els alumnes observats coincideixen amb les observacions realitzades i els resultats obtinguts i afirmen que:

- Necessiten expressar la seva opinió, encara que no se'ls demani.
- Moltes vegades els mestres els han de cridar l'atenció, ja que interrompen la classe donant la seva opinió. Tot i així, ells segueixen pensant que han d'opinar, dir què pensen de l'activitat i si els ha agradat, o no.

Improvisació

En aquest gràfic queda reflectida la capacitat d'improvisació que mostren els infants que s'han observat i es pot veure que:

- Una mica més de la meitat dels alumnes, un 55%, són bastant capaços d'improvisar.
- Un 34% dels infants mostren poca capacitat d'improvisació
- Un 6% dels alumnes mostren molta capacitat per improvisar.
- Un 5% dels nens i nenes no es mostren gens capacitats per a improvisar.

Els resultats obtinguts corroboren les observacions que es van fer i es pot afirmar que:

- La majoria d'infants observats tenen capacitat per la improvisació.
- Les activitats que requereixen que els infants improvisin sempre són en grup, ja que l'objectiu de la tasca és que puguin improvisar, no que se sentin cohibits.
- Els líders de la classe són els que, normalment, comencen improvisant i, la resta, els intenten imitar o fer quelcom semblant.

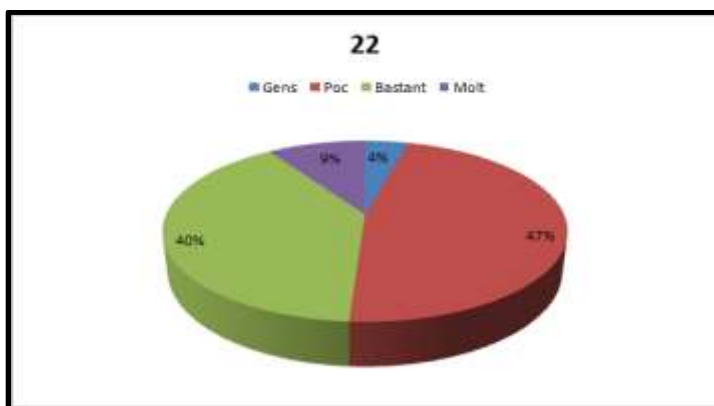
Els mestres coincideixen amb els resultats obtinguts i les observacions realitzades i afirmen que:

- La majoria dels infants tenen capacitat d'improvisació, però a vegades els costa mostrar-ho.
- Els infants que són els líders de l'aula solen ser els alumnes que comencen improvisant i després els altres els imiten. En alguns casos, aquests, acaben improvisant, tot i que els costa i no mostren tota la capacitat d'improvisació que tenen.

Els infants discrepen amb els resultats que mostra el gràfic i en els qüestionaris descriuen que:

- Tenen capacitat per a improvisar, ja que aquesta només implica moure's lliurement, sense seguir cap pauta ni consigna. És una activitat que els resulta fàcil.
- Puntualment, aquesta activitat els costa, perquè han de pensar com donar continuïtat als passos que realitzen i mirar que coincideixin amb el ritme de la música.

Creació i originalitat

L'ítem 22 de la graella d'observació es refereix a la creativitat i originalitat dels infants en la dansa lliure i, el gràfic pretén representar-ho. Aquest mostra uns resultats força repartits, ja que:

- Un 47% del total d'alumnes observats són poc creatius i originals a l'hora de dansar.
- Un 40% de l'alumnat observat és bastant creatiu i original en la dansa lliure.

- Un 9% dels alumnes són molt creatius i originals.
- Un 4% dels infants no són gens creatius ni originals.

Segons les observacions dutes a terme i els resultats obtinguts, es pot veure que en relació a la creativitat i l'originalitat no hi ha una majoria clara, ja que:

- Hi ha un grup d'infants que sí que són creatius i originals a l'hora d'inventar-se els passos d'una dansa, ja que se senten còmodes i se'ls veu més contents.
- Aquest tipus d'activitats es realitzen en grup per tal de fomentar que els infants no se sentin cohibits. En aquests casos, els infants observats esdevenen els líders del seu grup.
- Hi ha una altra part dels infants observats que no són creatius ni originals, simplement s'aprofiten del treball de creació en grup i, d'aquesta manera, es deixen portar i imiten els seus companys.

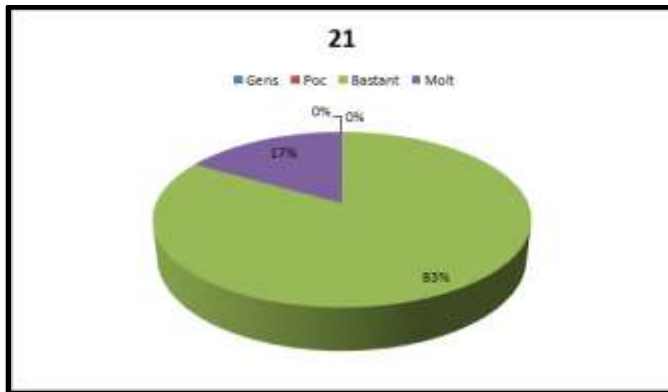
Els mestres de música també veuen aquests dos posicionaments i expressen que:

- Hi ha alumnes observats que són molt creatius i originals.
- Hi ha alumnes que tenen poca facilitat per crear i ser originals, però que a mesura que vagin realitzant activitats que requereixin creació i originalitat, aquesta capacitat anirà augmentant.
- És necessari realitzar activitats que fomentin la creació i l'originalitat en totes les edats. És obvi, però, que els infants més petits perden la concentració amb facilitat, ja que aquestes activitats es duen a terme al pati. No obstant això, són els que s'involucren més en l'activitat.

Gairebé tots els infants observats manifesten que:

- Són creatius i originals i els agrada sortir al pati a preparar aquestes activitats.
- En alguns casos, no mostren la seva creativitat i originalitat i recorren als passos típics i estàndards apresos a l'aula.

Percepció de l'espai

La pregunta 21 de la graella d'observació demana si els infants de l'estudi tenen una bona percepció i domini de l'espai. Aquest gràfic mostra que tots ells en tenen un bon control, concretament:

- Un 83%, gairebé tots els infants observats, tenen força domini i control de l'espai.
- El 17% d'alumnes restants, mostren molt domini de l'espai.

Gràcies a les noranta-sis observacions s'ha pogut veure que:

- La majoria dels alumnes observats dominen l'espai i es desplacen mostrant seguretat, ja que coneixen a la perfecció l'aula de música i el pati, els dos espais que s'utilitzen per a realitzar les activitats musicals.
- No veuen el pati només com un lloc d'esbarjo, sinó que també el consideren un espai de treball.
- En els primers cursos, els de 1r i 2n de primària, els infants no utilitzen tota la zona de la qual disposen per desplaçar-se i es mouen en bloc, és a dir, tot el grup classe junt i en la mateixa direcció.

Els mestres de música estan d'acord amb els resultats que s'han obtingut i expliquen que:

- Els alumnes no mostren dificultats per moure's utilitzant tot l'espai del qual disposen, ja que des de petits s'ha intentat que aprenguin a desplaçar-se per tota la zona de treball.
- Els alumnes de 1r i 2n tendeixen a anar més en bloc i que, a poc a poc, es van deixant anar i comencen a moure's lliurement de manera individual. Així, quan arriben a cicle mitjà són capaços de moure's per qualsevol espai de forma natural.

- Els infants més petits acostumen a perdre la concentració amb més facilitat, sobretot, quan fan activitats al pati.

Els alumnes observats també coincideixen amb els resultats del gràfic i esmenten que:

- Coneixen molt bé l'espai que han d'utilitzar per desplaçar-se.
- No se senten cohibits quan han de ballar o realitzar activitats en les diferents zones de l'escola, sigui l'aula de música o el pati.

Després d'haver comentat els vuit gràfics relacionats amb l'expressió dels infants s'ha pogut observar que, generalment, els alumnes s'expressen poc a través de la música i es mostren poc sensibles a les emocions que aquesta els transmet. Aquests fets podrien ser causats perquè els infants estan poc concentrats o no presten prou atenció al que se'ls demana. Els mestres en són conscients i manifesten que els alumnes tenen suficient capacitat per expressar-se, però que en el context de l'aula no tenen ganes de fer el que se'ls demana. No obstant això, el que expressen de manera verbal sí que es correspon amb el que expressen amb el cos. En aquest cas, mestres i alumnes coincideixen i diuen que si l'activitat els agrada i els motiva, estan exaltats i mostren una actitud positiva, però, si no els agrada, tenen una actitud negativa. Així mateix, la majoria dels alumnes observats exposen la seva opinió després de cada activitat.

Un altre aspecte que s'ha pogut observar és que els infants subjectes d'estudi són capaços de coordinar el moviment del cos amb la música que escolten i, a més a més, tenen capacitat per improvisar. Els mestres argumenten que tenen facilitat per coordinar els moviments del cos amb la música, ja que estan acostumats a fer activitats d'aquest tipus i han aconseguit interioritzar la música i saber interpretar-la amb el cos. Pel que fa a la capacitat d'improvisar, expliquen que, sovint, només ho fan els líders de la classe i els altres, els imiten i intenten copiar-los. Els infants, en canvi, discrepen i diuen que sí que improvisen i que ho troben fàcil, perquè només han de moure's lliurement, sense pensar què fer. Una petita minoria, però, argumenta que és difícil perquè no tenen cap pauta a seguir i els costa lligar els passos amb el ritme de la música.

En relació a la creació i l'originalitat s'ha observat que gairebé la meitat dels infants se senten còmodes i es diverteixen creant. Els altres, en canvi, es deixen portar pel que fan els companys del grup que estan motivats i els segueixen. Els mestres perceben la situació,

però creuen que a mesura que es vagin realitzant activitats d'aquest tipus, augmentarà la capacitat de crear dels alumnes. Per aquest motiu, pensen que és important seguir fent activitats d'aquesta tipologia en totes les edats, des dels més petits fins als més grans. Finalment, s'ha pogut veure la percepció i el domini de l'espai que tenen els infants de l'estudi i s'ha vist que el fet de realitzar, des de ben petits, moltes activitats en les quals han de moure's per l'espai, ajuden a desenvolupar la capacitat per desplaçar-se, sigui a l'aula o al pati.

5. Discussió

Aquest cinquè apartat de l'estudi queda dividit en dues parts. La primera pretén contrastar els resultats obtinguts de les observacions, les entrevistes i els qüestionaris amb l'evidència científica extreta de la bibliografia citada en el marc teòric. En la segona part es podran trobar les limitacions de l'estudi i les possibles línies de futur.

5.1 Contrast dels resultats obtinguts amb l'evidència científica

A la **primera part** de la graella d'observació es fa referència a la matèria impartida durant les sessions. I, tal com s'ha pogut observar, els continguts treballats pels dos mestres de les escoles de l'estudi són força adequats a les edats i nivells corresponents. Actualment, el decret d'educació primària contempla el moviment i la dansa com a continguts a treballar des del primer fins al tercer cicle de primària, però a mesura que els cursos van augmentant, el treball d'aquests va disminuint. No obstant això, als dos centres escolars les activitats de moviment i dansa hi són molt presents en tots els cursos. Cal afegir que, d'acord amb el decret i les actuacions dels mestres observats, Rusinek (2004) manifesta que no es pot reduir el currículum al coneixement declaratiu, ja que els alumnes també han de saber cantar, tocar, moure's i ballar.

En relació a les activitats observades, s'ha pogut veure com els mestres de música canvien les activitats al llarg de la sessió, en realitzen de les dues tipologies: de moviment i estàtiques. Tornant a fer referència a Rusinek (2004), els mestres amb les seves actuacions corroboren l'afirmació de l'autor quan esmenta que cal trobar l'equilibri i pensar sessions que combinin activitats d'escolta activa, lectura i escriptura amb activitats de moviment i dansa. Així mateix, a partir de les observacions, es pot dir que les activitats proposades pels mestres es veuen pensades, organitzades i són presentades progressivament, en relació al grau de complexitat. A més a més, sovint, aquestes tenen en compte els coneixements previs dels nens i nenes que tenen a l'aula. Aquests fets també són sostinguts per Onrubia (1995) quan manifesta que en preparar les sessions s'ha d'ajustar la programació al coneixement previ i als esquemes mentals dels nens i nenes per a poder arribar a tothom.

Tanmateix, les activitats de l'aula resulten interessants pels alumnes subjectes d'estudi. Però, s'ha observat que majoritàriament mostren preferència per les de moviment i dansa. Igual que els subjectes de les investigacions que recullen Vicente i Mac (2003) on tots els

alumnes aprecien en major grau realitzar activitats on participin, s'impliquin activament, explorin i on l'eix vertebrador sigui el moviment.

Per una banda, Vargas (2010) exposa que existeix una relació entre la música i el moviment i, s'ha pogut veure, que molt sovint les activitats de les aules observades ho combinen. Per altra banda, Fink-Jensen (2007) també posa èmfasi en afirmar que en els moviments musicals el cos no és un medi, sinó una unitat expressiva que fomenta les funcions motrius, la imaginació musical i la concepció que tenen els infants del seu propi cos. Per acabar, Westerlund i Juntunen (2005) afegeixen que el desenvolupament de la musicalitat es produeix en l'acció i, per tant, l'experiència corporal i el moviment han d'ocupar un lloc privilegiat en el procés d'ensenyament aprenentatge de la música. Igual que han vist Young (1982), Shiobara (1994), Davidson (2001), Juchniewicz (2008) i Retra (2008) en els seus estudis sobre la relació que s'estableix entre el moviment i la música. Així doncs, els mestres de les aules observades estan d'acord amb Martín (2005) en afirmar que el moviment ha de ser una activitat fonamental pels nens i nenes.

El **segon bloc** de la graella d'observació tracta aspectes relacionats amb el mestre. Al llarg de les línies següents es podrà copsar si hi ha concordança entre el que opinen ells dos a les entrevistes i el que s'ha observat que fan a les seves aules. A més a més, es compararan aquests fets amb el que n'opinen al respecte els autors citats al marc teòric.

En relació a l'actitud afectiva que mostren els mestres envers els infants i les ajudes que ofereixen, s'ha observat que els dos docents que han col·laborat en l'estudi es mostren molt afectius amb els seus alumnes i els proporcionen moltes ajudes, sempre en la mesura que ho creuen oportú. Ells mateixos afirmen a les entrevistes que sempre intenten donar ajudes ajustades als infants en funció de les necessitats específiques de cadascú. A més, expliquen que normalment ho solen fer adaptant els materials perquè s'ajustin a les necessitats dels infants. Així doncs, com afirma Rovira (2015) és important donar molt als nens, però també ensenyar-los que ells han de donar, ajudar, col·laborar, participar i correspondre a les donacions dels altres. Wood, Bruner i Ross (1976) reafirmen el que manifesta Rovira (2005) i afegeixen que aquesta ajuda ha de donar-se en el moment que es necessita i ha de saber retirar-se progressivament quan ja no és necessària.

En les entrevistes realitzades i amb les observacions fetes a l'aula, s'ha pogut copsar la importància de tenir en compte la història personal de cada infant i els seus coneixements previs. Aquest fet permet preparar les sessions de música partint de la base de coneixement

que tenen els alumnes envers el contingut que es vol treballar. A més a més, el mestre ha de ser autocrític i saber millorar o canviar les activitats que no funcionen. Tal com afirma Onrubia (1995) en el seu quart criteri i com s'ha pogut observar a la realitat de l'aula, cal que els mestres sàpiguen com introduir modificacions a la programació plantejada, és a dir, cal que ajustin la programació inicial al coneixement previ i als esquemes mentals dels alumnes. També és necessari que tinguin clars els objectius que es volen assolir amb cada activitat i que utilitzin diverses estratègies que permetin incloure tots els infants en les activitats. Així mateix, els mestres no pretenen que tots els infants arribin al mateix punt, ja que tampoc parteixen dels mateixos coneixements previs. Carroll (1977) també afirma que no és necessari que tots arribin al mateix punt, ja que si les activitats que se'ls planteja són massa difícils i no es veuen capaços de fer-ho, es frustren. I Ausubel (2002) conclou que per aconseguir un aprenentatge significatiu s'han d'establir forts vincles entre els esquemes mentals i el nou contingut.

Vallés (1997) afirma que és important que tant el mestre com l'alumne col·laborin per aconseguir tanta eficàcia com sigui possible en la modificació de les conductes problemàtiques que tenen alguns infants a l'aula. Així doncs, no es tracta de renyar als alumnes, sinó buscar la manera de modificar les conductes no adequades. Al llarg de les observacions s'ha vist que els dos mestres de música vetllen perquè a l'aula hi hagi un bon clima de treball i s'estableixen unes normes que pacten prèviament amb els seus alumnes. Bornas (1991) reafirma el que diu Vallés (1997) i el que s'ha vist a l'aula, ja que manifesta que el clima d'aula es pot facilitar adoptant uns criteris únics sobre les conductes que cal considerar rellevants a l'aula. També s'ha pogut copsar que a més de buscar que hi hagi un bon clima a l'aula, els mestres reforcen positivament els alumnes amb l'objectiu de motivar-los durant el procés d'ensenyament aprenentatge musical. Però per a poder donar aquest reforç positiu, els mestres han de ser grans observadors i fixar-se amb l'actitud dels seus infants, tal com afirmen que fan.

Un altre aspecte observat i comentat pels mestres de música en les entrevistes ha estat la motivació. Aquests, afirmen que és important que les activitats que se'ls plantegin siguin motivadores i expliquen que sovint els exercicis que els agraden més són els que impliquen moviment i dansa. Per aquest motiu, i perquè creuen que aquest tipus d'activitats els permet descarregar l'energia que porten dins, és important realitzar-ne. Els mestres esmenten que les activitats de moviment i dansa els funcionen, ja que els alumnes estan motivats perquè estan interessats i presten més atenció. No obstant això, també manifesten que a la classe de música cal dur a terme activitats estàtiques. Així mateix, Rusinek (2004) afirma que la

motivació és el resultat de l'aprenentatge construït a l'aula i les experiències musicals significatives, són el resultat d'un procés que construeix el mestre i els alumnes.

En relació al temps, s'ha pogut comprovar que els mestres observats deixen temps als alumnes perquè realitzin les activitats, ja que expliquen en les entrevistes que cal respectar el ritme de cadascú i tenir clar que no tots els infants parteixen dels mateixos coneixements previs, un fet recolzat per Ausubel (2002), que s'ha esmentat anteriorment. També s'ha pogut veure que tots dos mestres actuen amb respecte i tenen molt present que han de deixar espais de temps perquè els alumnes es puguin expressar lliurement utilitzant el cos, tal com afirmen Vicente i Mac (2013) quan exposen que el moviment i la dansa són un conjunt d'exercicis expressius de moviment corporal que moltes vegades poden esdevenir lliures.

Els dos mestres de música de les aules observades, han manifestat que la dansa i el moviment són importants, perquè els infants necessiten moure's al llarg de la sessió, i els ajuden a estructurar el pensament i a expressar-se. De tota manera, afegixen que no solament s'han de realitzar activitats d'aquesta tipologia. Tanmateix, afirmen que les activitats de moviment afavoreixen i ajuden a millorar les conductes dels infants. Així doncs, diuen que el comportament dels més moguts varia en funció de la tipologia de les activitats. Si l'activitat proposada requereix que els infants es moguin, aquests presten més atenció i mostren més interès. Tot i que també n'hi ha que mostren més interès i estan més atents en les activitats estàtiques. Per aquest motiu, cal buscar l'equilibri i plantejar sessions que fomentin els dos tipus d'activitats.

En relació a la **tercera part** de la graella d'observació, tal com s'ha pogut observar i segons la percepció dels mestres de música, en general, els infants subjectes d'estudi mostren poca atenció a l'aula, ja que solen perdre la concentració amb facilitat. Tot i així, els resultats indiquen que els alumnes mostren més interès, motivació i participació a l'hora de dur a terme activitats de moviment, que no pas en les estàtiques. Però, s'ha pogut observar que les activitats de moviment, sovint, porten als infants a un estat d'agitació. Tot i així, els mestres coincideixen en expressar que és necessari realitzar activitats de tipologies diferents si es vol millorar el desenvolupament dels infants. Rusinek (2004) ho corrobora afirmant que cal trobar l'equilibri i pensar sessions que alternin activitats d'escolta activa, lectura i escriptura, amb activitats de moviment i dansa.

A més a més, s'ha comprovat que la majoria dels infants observats mostren una predisposició més favorable quan les activitats requereixen moviment i, ells mateixos, afirmen que s'ho passen més bé. Aquest fet, no és sorprenent, ja que en l'estudi de preferències dels alumnes en relació a la tipologia d'activitats de Vicente i Mac (2013), es mostra que els nens i nenes aprecien en major grau realitzar activitats on participen i s'impliquen activament, on poden explorar i on l'eix vertebrador és el moviment.

Però hi ha un petit sector d'alumnes que manifesten que els agrada més quan no s'han de moure tant, ja que així se'ls deixa intervenir més. De tota manera, els mestres de música entrevistats afirmen que cal buscar l'equilibri entre les dues tipologies d'activitats i aconseguir que el bon clima d'aula hi sigui present durant tot el procés d'ensenyament aprenentatge. Herrera (1994) comparteix que el so, el moviment corporal i la percepció auditiva acaben sent un tot inseparable.

Si es focalitza la mirada en dansa a l'aula, s'ha observat que la majoria dels infants de l'estudi executen els passos correctament. Però, tal com s'ha vist i han afirmat la minoria dels infants, pot ser que els agradi moure's, no ballar. Per tant, ens trobem davant un col·lectiu que segueix els passos de la dansa, perquè els agrada ballar i no els resulta complicat executar-los. Tot i que no podem obviar a la minoria, els quals no troben la senzillesa en els moviments, ja que la pèrdua de concentració els impedeix dur-los a terme.

De tota manera, els professionals d'aula corroboren els resultats, on s'observa que la majoria d'infants sí que segueixen els passos i, afegixen, que la causa d'aquest fet podria ser el baix grau de complexitat dels moviments plantejats. Però no es pot perdre de vista que no totes les danses són amb moviments tancats, sinó que, tal com diuen Vicente i Mac (2013) aquests exercicis de moviment expressiu corporal poden ser estructurades o bé lliures.

També s'ha observat que l'actitud i el comportament dels infants és variable en funció de la tipologia d'activitats plantejades. Per una banda, les que requereixen més moviment els condueixen a un estat de nerviosisme i agitació. Per altra banda, les que demanen més calma física els porten a un estat de pèrdua de concentració. I, gairebé tots els alumnes escollits per a l'estudi, estan d'acord amb la representació del seu comportament, ja que manifesten que es comporten millor quan el moviment forma part de les activitats. Però la necessitat de variar la tipologia no és un fet qüestionable segons els mestres de música entrevistats, com s'ha esmentat anteriorment.

De tota manera, no es pot obviar el fet que dins d'aula apareguin conductes conflictives. A tall d'exemple, es podria fer referència a Vallés (1997) i Peiró i Carpintero (1978) en esmentar que la majoria dels problemes esdevenen relacionats a través del contacte i la relació amb els companys on l'agressivitat, l'enfrontament i l'alteració de les normes en prenen un paper important.

També pot ésser que les propostes més mogudes incomodin als nens i nenes a l'hora de moure's i ballar davant dels companys, tot i que s'ha observat que no és el cas dels infants subjectes d'estudi. El Jaume i l'Eva, professionals de música de les escoles en qüestió, justifiquen aquest fet fent referència a la regularitat dels exercicis d'aquesta tipologia. Però sí que s'ha d'esmentar, que les activitats de moviment i dansa, són considerades les més divertides pels infants i, també, les que els fan agitar més.

Onrubia (1995) en el seu segon criteri del procés d'intervenció dels mestres, afirma que és necessari fomentar la participació dels infants i procurar que s'hi sentin còmodes. I, en el tercer, exposa que és necessari establir un clima d'aula basat en la confiança, la seguretat i l'acceptació mútua. És per aquest motiu, que els infants no se senten cohibits, ja que a més de la regularitat en què duen a terme els exercicis a l'aula, també hi apareix un grau de confiança i respecte mutu molt elevat.

Com diuen Juan i Oliveras (2014) la cooperació afavoreix el procés d'ensenyament aprenentatge dels infants, perquè estimula l'ajuda entre l'alumnat i augmenta l'autoestima dels infants. Aquest fet, també s'ha pogut veure en la majoria dels protagonistes de l'estudi. Els nens i nenes observats solen cooperar, tot i que cal fer un petit matís. Aquests cooperen, sobretot, amb el seu cercle íntim d'amistat. Tot i que hi ha una part important d'alumnes que ho fan poc. L'origen d'aquest fet, segons els mestres de música, podria esdevenir-se arran de la poca cohesió dels grups classe. Calveras, Padern i Tarín (2010) conclouen que amb una bona gestió d'aula, es pot aconseguir el clima de cooperació necessari que afavoreixi l'expressió i la construcció de coneixements.

Els resultats d'un altre ítem mostren que tots els alumnes, escollits per la recerca, increpen als seus companys i també ho fan entre ells. Els mestres també corroboren el fet esmentat i afegeixen que és constant. En canvi, la majoria dels estudiants no en són conscients. Carroll (1977) manifesta que aquests problemes de disciplina a l'aula se solen desenvolupar a causa de la frustració d'una o més necessitats dels infants, ja que les activitats plantejades són massa difícils i no es veuen capaços de realitzar-les. L'autor afirma que si s'ajustessin els continguts a les aptituds dels nens i nenes, es resoldrien molts problemes

de comportament. Un fet relacionat amb el quart criteri d'Onrubia (1995), l'ajustament de la programació inicial al coneixement previ i als esquemes mentals dels alumnes.

També s'ha vist, que únicament la meitat dels alumnes ajuden i es deixen ajudar i, els altres infants observats, proporcionen i reben ajuda en menor grau. Un cop més, s'ha comprovat que la pèrdua de concentració torna a ser una de les claus de la poca proporció d'ajuda, ja que com que no estan atents no saben quina és la tasca a realitzar. L'altre punt que adopta un paper important en la manca de rebuda de suport és que els altres companys de classe estan cansats d'haver d'explicar-los-hi sempre als mateixos infants, els subjectes d'estudi, el funcionament de les activitats. Això sí, els dos mestres ofereixen ajudes ajustades i contingents en funció de les necessitats dels alumnes.

Un autor que posa èmfasi en relació a l'ajuda és Rovira (2015). Aquest manifesta que s'ha d'ensenyar als infants a donar i a correspondre les donacions dels altres. Wood, Bruner i Ross (1976) estan a favor del procés de bastida, que consisteix en oferir ajudes contingents. Aquestes s'han d'oferir en el moment que es necessiten i s'han de saber retirar progressivament, quan ja no són necessàries. Així doncs, es pot comprovar que els fets d'actuació dels mestres de música observats corresponen amb les investigacions dels científics. També hi ha altres autors, com Roggoff (1994) amb la participació guiada o Palinscar i Brown (1984) amb el procés d'ensenyament recíproc que realcen la importància de proporció d'ajut del mestre envers l'alumne.

Al llarg de les sessions d'estudi, s'ha observat que, majoritàriament, hi ha força comunicació entre el mestre i l'alumne, ja que els mestres consideren que la comunicació és primordial, sigui individual o global. Per aquest motiu, sovint es comuniquen amb els alumnes observats en un espai tranquil i còmode. Aquest fet és recolzat per Vallés (1997) quan afirma que cal un clima d'aula favorable i, que tant l'alumne com el mestre, han de col·laborar per tal d'aconseguir, amb tanta eficàcia com sigui possible, la modificació de les conductes problemàtiques dels infants. No podem obviar, però, que hi ha una part de l'alumnat observat, una minoria, que es comunica poc.

En relació a l'expressió i les emocions de la música, Lago i Espejo (2007) al·leguen que el moviment i la dansa requereixen que els individus sàpiguen expressar-se amb el seu cos i, també, que són propostes necessàries per al desenvolupament humà i evolutiu, sigui físic, intel·lectual, social o emocional. A més a més, Martín (2005) afirma que les activitats de moviment han de servir perquè els infants aprenguin a fer un ús complet del seu cos com a instrument d'expressió. Però s'ha observat que els alumnes investigats s'expressen poc a

través de la música i es mostren poc sensibles a les emocions que aquesta els transmet. La causa d'aquests fets, podria ser, la poca concentració envers el que se'ls demana, ja que segons els infants no se senten cohibits, sinó que els falten ganes.

Els professionals de l'educació musical de les aules observades afegixen que els seus alumnes tenen una capacitat suficient per expressar-se però, que en el context escolar, no tenen ganes de fer-ho i, ells, tampoc els obliguen a participar. I els alumnes estudiats en els qüestionaris han associat el moviment i el ball amb l'alegria i l'estat d'agitació i, en les activitats l'escolta i quietud, amb la tristesa i l'avorriment. Així mateix, Calderón (2014) creu que el moviment fomenta l'expressió i la comunicació i defineix la dansa com el llenguatge del propi cos i del moviment, a través del qual es poden expressar emocions i sensacions i, Serra (2010), afirma que ballant es mouen les emocions, es deixen fluir. Finalment, Barniol (2000) defineix l'escolta com un espai privilegiat d'emocions i, aquest tipus d'activitats, permeten l'experimentació sensorial i natural de tots els elements intrínsecs de la música.

També s'ha pogut veure que les verbalitzacions de la majoria dels infants es corresponen amb el que expressen físicament. Així mateix, els dos mestres i gran part dels alumnes ho corroboren esmentant que si l'activitat proposada els agrada, aquests mostren una actitud corporal activa però, si no els agrada, aquesta és passiva. Herrera (1994) manifesta que la música no es percep únicament amb l'oïda, sinó que se sent amb tot el cos, i el moviment corporal serveix per manifestar i interpretar un missatge musical.

Cal esmentar, que la majoria dels alumnes exposen la seva opinió després de cada activitat, sigui en veu alta o amb el company del costat. Pels dos mestres, que els infants opinin quan no se'ls ho demana és innecessari, ja que tenen molt present quines activitats els agraden en major grau i, manifestant la seva opinió quan no toca, interrompen i fan més dens el funcionament de la sessió. Vicente i Mac (2013), en la seva investigació, comproven que les preferències dels infants solen ser força semblants arreu del món.

Gairebé tots els alumnes subjectes d'estudi, en funció del que s'ha pogut observar, són capaços de coordinar el moviment del cos amb la música que escolten. Els seus mestres justifiquen la facilitat dels moviments coordinats dels infants afirmant que estan familiaritzats amb activitats d'aquesta tipologia i que tenen recursos suficients per a saber interpretar la música amb el cos. Herrera (1994) està convençut que el treball musical realitzat a través del moviment corporal és clau en l'ensenyament i aprenentatge de la música. I Martín (2005) afegix que hi ha una forta connexió entre la música, el moviment corporal i la coordinació motriu.

“La dansa és saber mirar, és percepció, improvisació, producció, experimentació i sobretot intuïció” (Serra, 2010, p.1). Tal com manifesta l'autor, la dansa permet improvisar, una capacitat que els infants observats han mostrat tenir. Així mateix, la majoria dels alumnes expliquen que no els és difícil, perquè simplement s'han de moure lliurement. Fet que la rítmica Dalcroze permet a través de l'experiència motriu i sensorial, el coneixement intel·lectual i la capacitat d'improvisació. En canvi, alguns altres, manifesten que no sempre és tan fàcil, ja que els manca una pauta que els ajudi a lligar el ritme de la música amb els nous moviments.

Lago i Espejo (2007) afirmen que el moviment facilita un espai per desenvolupar la creativitat i sensibilitat envers la música. Però ser creatiu i original són qualitats que no tots els nens i nenes observats han mostrat tenir, és més, únicament la meitat dels alumnes han mostrat ser-ho. La resta, imiten els moviments dels altres companys. És per aquest motiu, que els mestres entrevistats reiteren amb la idea de la importància de les activitats de moviment, ja que opinen que com més activitats de creació els facin fer, més creatius acabaran sent. Un autor que reafirma les ideologies dels mestres de música és Calderón (2014), en esmentar que la música i la dansa promouen la iniciativa personal, la imaginació i, sobretot, la creativitat.

I no s'ha de perdre de vista, que tots els subjectes d'estudi tenen una bona percepció i domini de l'espai, ja que des dels primers anys d'escolarització no han deixat de fer activitats en les quals s'han de moure i desplaçar per diferents espais. Aquest fet, tal com planteja la rítmica Dalcroze i el mètode BAPNE ha de realitzar-se en les dimensions del temps i l'espai. I segons Martín (2005) l'espai, l'entorn en el qual ens desenvolupem els éssers humans, es pot dividir en tres tipus: el personal, el parcial i el total, aquell on es desenvolupa el moviment i la dansa.

5.2 Limitacions de l'estudi i línies de futur

La investigació que hem realitzat per dur a terme aquest Treball de Final de Grau s'ha centrat en l'estudi dels canvis de comportament dels infants en funció del tipus d'activitats que es realitzen a l'aula. Concretament, s'ha observat com és i quines característiques té el comportament que mostren alguns nens i nenes quan les activitats que es duen a terme són estàtiques i quan aquestes impliquen moviment corporal i dansa. Al llarg de la recerca, però, han aparegut mancances, limitacions i possibles ampliacions de l'estudi.

Pel que fa a les mancances i limitacions, cal destacar que aquestes han estat de caràcter metodològic i es poden resumir en:

- El nombre reduït d'escoles que s'han utilitzat per a dur a terme l'estudi, ja que només hi han participat els dos centres on hem realitzat les pràctiques.
- La poca mostra d'infants que han estat subjectes d'estudi, només s'han observat quatre infants de cada curs.
- Les poques observacions que s'han dut a terme, ja que només se n'han fet noranta-sis.

Respecte a les línies de futur, cal tenir en compte que un cop finalitzat l'estudi s'han deixat les portes obertes a possibles ampliacions que podrien ser:

- Investigar sobre quina és la millora manera d'incloure les activitats estàtiques en les sessions de música, ja que s'ha vist que cal trobar l'equilibri i pensar classes que incloguin tant activitats de moviment i dansa com estàtiques. Tanmateix caldria buscar de quina manera haurien de realitzar-se aquestes activitats perquè fossin motivadores pels alumnes i els infants tinguessin un paper actiu al llarg de tota l'activitat.
- Concretar la identificació i l'anàlisi del comportament dels infants en funció del tipus d'activitats que es realitzen a l'aula tenint en compte el gènere dels subjectes i, posteriorment, fer-ne una comparació. Així, es podria veure si el gènere influeix en els canvis de conducta de les persones.

6.Conclusions

Després d'haver finalitzat aquesta investigació sobre la importància del moviment i la dansa a l'aula de música com a eines per afavorir el comportament dels infants, cal posar èmfasi en els resultats que s'han obtingut. Aquests queden resumits amb els punts que s'exposen a continuació:

- La majoria dels infants observats estan més atents quan se'ls plantegen activitats que impliquen moviment corporal i dansa que no pas activitats estàtiques. Aquest fet és degut a l'interès i la motivació que mostren aquests alumnes pels exercicis de moviment i dansa. No obstant això, sovint, el moviment i la dansa faciliten que els infants passin d'un estat de calma i tranquil·litat a un d'agitació que els pot portar a perdre la concentració.
- Una petita part dels alumnes subjectes d'estudi han mostrat poc interès per a les danses en concret. Tot i així, s'ha vist que majoritàriament són capaços de seguir-ne els passos, ja que són senzills. Cal destacar, però, que uns determinats infants no els segueixen perquè es distreuen i perden la concentració fàcilment.
- El comportament dels infants que s'han observat varia en funció de la tipologia d'activitat que se'ls planteja. En les activitats estàtiques, els subjectes d'estudi mostren un comportament inadequat, ja que se solen distreure i perdre la concentració amb facilitat. En canvi, les que requereixen moviment els agraden, no els cohibeixen, els fan estar més contents i els permeten participar activament. Per tant, el comportament sol ser l'adequat.
- Els mestres de música que han participat en la investigació consideren que cal preparar classes de música on es combinin activitats estàtiques amb exercicis de moviment i dansa. Afirmen que les dues tipologies d'activitats són importants i necessàries per a treballar tots els aspectes musicals que indica el decret d'educació primària.
- Generalment els infants cooperen, sobretot amb el seu cercle d'amistats. Alguns, però, no ho fan, ja que manifesten que els agrada més treballar individualment. Aquest fet podria ser causat per la manca de cohesió que hi ha en els diferents grups que passen per l'aula de música.

- Gairebé tots els infants que s'han observat increpen sovint als companys o entre ells, sigui parlant o jugant. Aquest fet, podria ser una de les causes per les quals alguns alumnes no els volen proporcionar ajudes quan les necessiten. Altres infants que han participat en l'estudi, però, sempre estan disposats a donar i rebre ajuda dels altres. No obstant això, els mestres proporcionen ajudes ajustades i contingents en funció de les necessitats que presenten els infants. I quan observen que ja no les necessiten les van retirant progressivament.
- La comunicació entre el mestre i els alumnes és primordial, sempre hi ha de ser. Tot i que algunes vegades cal que sigui individual, de mestre a alumne i altres, grupal.
- Els infants subjectes d'estudi s'expressen poc i es mostren poc sensibles a la música que escolten. Aquest fet podria ser causat per la poca concentració i atenció que mostren en el context de l'aula, ja que els mestres consideren que aquests alumnes, igual que la resta, tenen capacitat per expressar i mostrar les emocions que senten quan escolten música.
- Els nens i nenes observats són capaços de coordinar el moviment del cos amb la música que escolten, ja que el fet de realitzar moltes activitats d'aquesta tipologia des de petits, els ha permès interioritzar la música i saber-la interpretar amb el cos. Així mateix, la majoria dels infants observats també mostren capacitat per a improvisar. No obstant això, en algunes ocasions només ho fan alguns alumnes i els altres els imiten, sigui perquè no els ve de gust o perquè ho troben difícil.
- Els alumnes que han col·laborat en l'estudi expressen de manera verbal el mateix que expressen amb el seu cos. Si l'activitat els agrada i els motiva, es veuen contents i mostren una actitud positiva. Si l'activitat no els agrada, en canvi, tenen una actitud passiva i negativa.
- Gairebé la meitat dels infants que s'han observat se senten còmodes i es diverteixen creant. Els mestres ho perceben i consideren que, encara que a una part de la classe no li agradi, és necessari realitzar activitats d'aquest tipus, ja que és important fomentar la capacitat de creació dels infants des de ben petits.
- La majoria dels infants que s'han observat tenen un gran domini de l'espai, ja que des dels primers cursos d'escolarització han realitzat activitats que requereixen moure's per un espai concret.

Els resultats que s'acaben d'esmentar i la recerca bibliogràfica que s'ha fet durant la realització d'aquest treball es poden vincular amb els aprenentatges que s'han obtingut al llarg del grau i ens poden servir en un futur per a la nostra professió. En relació als aprenentatges adquirits, cal destacar que aquesta investigació es pot vincular amb l'assignatura psicologia de l'educació, ja que haver cursat aquesta matèria ens ha permès consultar alguns autors treballats que parlen sobre el comportament dels infants a l'aula. També es pot vincular amb les cinc assignatures cursades en la menció de música, ja que ens han ajudat a tenir eines a l'hora d'escollir els ítems a observar a l'aula i conèixer diversos autors que parlen sobre la importància de treballar la música a la primària.

Per concloure aquesta investigació cal fer referència i donar resposta als objectius i a la hipòtesi plantejats a l'inici de l'estudi. L'objectiu general proposat ha estat assolit, ja que amb la recerca bibliogràfica, les noranta-sis observacions, els noranta-sis qüestionaris i les dues entrevistes als mestres, s'ha pogut comprovar i demostrar amb evidències científiques que el moviment i la dansa ajuden a millorar el comportament dels infants més moguts i que cal incloure activitats d'aquesta tipologia en les sessions de música de les escoles de primària.

En relació als objectius específics, s'ha pogut comprovar la importància que es dona al moviment i la dansa en el currículum i la que hi donen els mestres a l'aula. També s'han pogut entendre els canvis de comportament que mostren alguns alumnes en funció de la tipologia d'activitat. Per tant, els objectius concrets també han quedat assolits. Així doncs, una vegada assolit l'objectiu general i els específics s'han pogut extreure les següents conclusions:

- El comportament que mostren els infants a l'aula gairebé sempre es pot associar amb el grau de motivació, concentració i atenció. Si els alumnes estan motivats i els agrada l'activitat que estan realitzant, es comporten adequadament. En cas contrari, el comportament no és l'adequat.
- Les activitats que requereixen moviment corporal i dansa afavoreixen el comportament dels infants, tot i que els pot fer passar d'un estat de calma i tranquil·litat a un d'agitació fàcilment.
- El moviment i la dansa han de ser presents a l'aula de música, tal com indica el decret d'educació primària i corroboren els mestres, ja que aquestes dues

dimensions afavoreixen el procés d'ensenyament i aprenentatge musical.

- És important plantejar sessions musicals que combinin activitats estàtiques amb activitats que requereixin moviment i dansa. Les dues tipologies són necessàries perquè permeten treballar aspectes musicals diferents.
- És responsabilitat dels mestres establir una comunicació amb els alumnes, observar quines són les seves mancances musicals i proporcionar-los ajudes ajustades i contingents que els permetin treballar aquests aspectes musicals. També han de saber quan és necessari retirar les ajudes i fer-ho progressivament.

Finalment, després de realitzar la investigació i extreure'n les conclusions acabades d'esmentar, s'ha pogut confirmar la hipòtesi plantejada inicialment. Així doncs, es pot afirmar que utilitzar el moviment i la dansa a l'aula ajuda a millorar el comportament dels infants més moguts.

7.Referències bibliogràfiques

7.1. Bibliografia

Llibres i articles de revistes

- Acevedo, R. L. (2013). Danza como alternativa para mejorar el desarrollo en jóvenes y adultos. Beneficios y contextos en los que la danza se hace importante. *Revista Corporeizando*, 9(1), 124-133.
- Arriaga, C. (2005). Conexión entre los intereses musicales del alumnado y profesorado en primaria. Datos para un acercamiento. *Musiker: cuadernos de música*, 14, 121-145.
- Ausubel, D. P. (2002). *Adquisición y retención del conocimiento. Una perspectiva cognitiva*. Barcelona: Paidós Ibérica.
- Ausubel, D. P., Novak, J. D., i Hanesian, H. (1978). *Educational Psychology: A Cognitive View*. Nova York: Holt, Rinehart and Winston.
- Barniol, E. (2000). La formació de l'oient: una tasca educativa en la perspectiva del segle XXI. *Comunicació Educativa. Revista d'ensenyament de les comarques meridionals de Catalunya*, 13, 39-46.
- Bornas, A. (1991). Habilidades cognitivosociales y prevención de problemas en a escuela. Dins Gualbuerto Buela Casal i Vicente E. Caballo (coord.). *Manual de*
- Buendía, L., Colás, P., i Hernández, F. (1997). Métodos de Investigación en Psicopedagogía. Madrid: McGraw Hill.
- Calderón, D. (2014). La música com a eina educativa a primària. Dins David Calderón (coord.). *Expressió musical a primària* (p. 9-18). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Calveras, T., Padern, M., i Tarín, R. M. (2010). La conversa i la interacció entre iguals: dues experiències d'aula. *Ciències: revista del professorat de ciències de*

primària i secundària, 16, 25-31.

- Cannell, C. F., i Kahn, R. L. (1968). Interviewing. Dins Gardner Lindzey i Elliot Aronson (coord.). *Qualitative Research* (p. 361-374). Nova York: Addison Wesley.
- Carrol, H. A. (1977). *Higiene mental. Dinámica del Ajuste Psíquico*. Mèxic: CECSA.
- Coll, C., i Onrubia, J. (1999). *Observació i anàlisi de les pràctiques d'educació escolar*. Barcelona: UOC.
- Davidson, J. W. (1993). Visual perception of performance manner in the movements of solo musicians. *Psychology of Music, 21(2)*, 103-113.
- Davidson, J. W. (1994). Which areas of a pianist's body convey information about expressive intention to an audience? *Journal of Human Movement Studies, 26*, 279-301.
- Davidson, J. W. (2001). The role of the body in the production and perception of solo vocal performance: A case study of Annie Lennox. *Musicae Scientiae, 5(2)*, 235-256.
- Fink-Jensen, K. (2007). Attunement and bodily dialogues in music education. *Philosophy of Music Education Review, 15(1)*, 53-68.
- Fiske, M., i Kendall, P. L. (1956). Propósitos y criterios de la entrevista focalizada. *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales, 1*, 215-227.
- Gordon, E. (1971). *The Psychology of Music Teaching*. Nova Jersey: Prentice Hall.
- Herrera, S. (1994). La importancia del movimiento en la educación musical. *Aula de Innovación Educativa, 24*, 1-7.
- Ho, W. C. (2003). Gender Differences in Instrumental Learning, Preferences for Musical Activities and Musical Genres: A Comparative Study on Hong Kong, Shanghai and Taipei. *Research Studies in Music Education, 20(1)*, 60-76.

- Holins, T. H. R. (1955). *Teacher's attitudes to children's behaviour*. Manchester: Ed. Thesis University of Manchester.
- Juan, M., i Oliveras, A. (2014). El aprendizaje cooperativo, una metodología inclusive para mejorar el aprendizaje y la cohesión social. *ÀÁF, 0*, 24-29.
- Juchniewicz, J. (2008). The influence of physical movement on the perception of musical performance. *Psychology of Music, 36*, 417-427.
- Lago, P., i Espejo, A. (2007). El movimiento y la danza: su importancia dentro del currículum de primaria. *Educación y futuro, 17*, 149-163.
- Larregui, R., Catibiela, A., Eckmeyer, M., i Cannova, P. (2012). *Más tiempo, mejor escuela. Alternativas para las clases de música con chicos y chicas. Propuestas para la enseñanza en el área de Ed. Artística-Música*. Buenos Aires: Ministerio de Educación.
- LeBlanc, A., Chang Jun, Y., Stamou, L., i McCrary, J. (1999). Effect of Age, Country, and Gender on Music Listening Preferences. *Bulletin of the Council for Research in Music Education, 141*, 72-76.
- Madsen, C. K., i Madsen, C. H. (1978). *Investigación Experimental en Música*. (Trad. A. L. Frega). Buenos Aires: Ediciones Marymar.
- Martín, M. J. (2005). Del movimiento a la danza en la educación musical. *Educatio, 23*, 125-139.
- Martínez, F. (2002). *El cuestionario. Un instrumento para la investigación en las ciencias sociales*. Barcelona: Laertes.
- Meneses, J., i Rodríguez, D. (2011). El qüestionari i l'entrevista. Dins Julio Meneses (coord.). *Construcción de instrumentos para la investigación en las ciencias sociales y del comportamiento* (p. 9-44). Barcelona: UOC.
- Montero, I., i León, O.G. (2007). Guía para nombrar los estudios de investigación en Psicología. *International Journal of Clinical and Health Psychology, 7(3)*, 847-862.

- Onrubia, J. (1995). Enseñar: crear Zonas de Desarrollo Próximo e intervenir en ellas. Dins César Coll (coord.). *El constructivismo en el aula* (p. 101-124). Barcelona: Graó.
- Palacios, J. L. (1999). *Técnicas de investigación social para servicios socioculturales*. Granada: Ed. CEMCI.
- Palinscar, A. S., i Brown, A. L. (1984). Reciprocal Teaching of Comprehension-Fostering and Comprehension-Monitoring Activities. *Cognition and instruction*, 1(2), 117-175.
- Penalva, C., i Mateo, M. A. (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. Alacant: Universitat d'Alacant, Secretariat de Promoció del Valencià.
- Retra, J. (2006). Aspects of Musical Representation in Dutch Early Childhood Music Education. *Proceedings of the international conference on music perception and cognition*, 9, 1251-1256.
- Retra, J. (2008). Music is Movement A Study into the Developmental Aspects of Movement Representation of Musical Activities of Preschool Children in a Dutch Music Educational Setting. *Second European Conference on Developmental Psychology of Music*, 10-12, 103-108.
- Rogoff, B. (1994). Developing Understanding of the Idea of Communities of Learners. *Mind, Culture, and Activity*, 4(1), 209-229.
- Ruiz, J. i Ispizua, M. (1989). *La descodificación de la vida cotidiana. Métodos de investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Rusinek, G. (2004). Aprendizaje musical significativo. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 1(5), 1-16.
- Sebastiani, I. (2003). El comportamiento del niño en la escuela. *UMBRAL. Revista de Educación, Cultura y Sociedad*, 5, 133-136.
- Shiobara, M. (1994). Music and movement: the effects of movement on musical comprehension. *British Journal of Music Education*, 11, 113-127.

- Silva, V. (2005). Análisis de las preferencias en actividades musicales escolares de ejecución, audición y composición. Dins Favio Shifres (coord.). *Actas de la I Jornadas de Educación Auditiva* (227-238). Argentina: Facultad de Bellas Artes, Universidad Nacional de la Plata.
- Skoning, N. (2008). Movement and Dance in the Inclusive Classroom. *Teaching Exceptional Children Plus*, 6(4), 1-11.
- Temmerman, N. (2000). An Investigation of the Music Activity Preferences of Pre-school Children. *British Journal of Music Education*, 17(1), 51-60.
- Thompson, K. P. (1991). An Examination of the Consistency of Junior High Students. Preferences for General Music Activities. *Update: Applications of Research in Music Education*, 9, 11-16.
- Vallés, A. (1997). Avaluació dels problemes de comportament a l'aula i intervenció educativa en el marc de l'escola ordinària. Un model per solucionar els conflictes interpersonals. *Suports*, 2(1), 89-104.
- Vargas, A. (2010). Música y movimiento: una experiencia rítmica. *Reflexiones y Experiencias Innovadoras en el Aula*, 16, 1-12.
- Vicente, G., i Mac, G. (2013). Music Activities in Primary School: Students' Preferences in the Spanish Region of Murcia. *Music Education Research*, 3(16), 290-306.
- Vigotski, L. (1978). Interaction Between Learning and Development. Dins Mary Gauvain i Michael Cole (coord.). *Mind and society* (p. 34-40). Nova York: Harvard University Press.
- Vila, E. (2008). La dansa a l'ensenyament. *RACO*, 66-67, 278-282.
- Westerlund, H., i Juntunen, M. L. (2005). Music and knowledge in bodily experience: Dalcroze's challenge to David Elliot. Dins David Elliot (coord.). *Praxial music education: Reflections and dialogues* (p. 112-122). Oxford: Oxford University Press.

- Wood, D., Bruner, J. S., i Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Pergamon Press*, 17, 89-100.
- Wuytack, J., i Schollaerts, P. (1973). *Aktief Muziek Beluisteren*. Leuven: De Monte.
- You, J. (2009). Teaching Beginning Dance Classes in Higher Education: Learning to Teach from an Expert Dance Educator. *International Journal of Education & the Arts*, 23(10), 1-24.
- Young, L. P. (1982). An investigation of young children's music concept development using nonverbal and manipulative techniques. *Dissertation Abstracts International*, 43(5), 1345.

Legislació

- DECRET 75/1992, de 9 de març, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a Catalunya. (DOCG 03-04-1992).
- DECRET 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària. (DOCG 26-06-2015).
- Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo (BOE 04-10-1990).

7.2. Webgrafia

- Arús, E. (2017). *La rítmica de Jacques-Dalcroze. Un mètode d'educació musical i un mètode musical d'educació*. Barcelona: Escola de música Joan Llongueres. Consultat 3 maig 2017, des de <http://www.joanllongueres.cat/la-ritmica-de-jaques-dalcroze/>
- Grup Enciclopèdia Catalana (2015). *Gran diccionari de la Llengua Catalana*. Consultat 8 maig 2017, des de <http://www.diccionari.cat/>

- Institut d'Estudis Catalans. (2007). *Diccionari de la llengua catalana. Segona edició*. Consultat 10 maig 2017, des de <http://dlc.iec.cat/>

- Rodríguez, P. (2014). *Joan Serra: recuperar, desencorsetar i ensenyar la dansa popular catalana*. Barcelona: el diari de l'educació. Consultat 12 abril 2017, des de <http://diarieducacio.cat/joan-serra-recuperar-desencorsetar-i-transmetre-la-dansa-popular-catalana/>

- Rovira, F. (2015). *Decàleg d'un mestre*. Barcelona: Blanquerna- Universitat Ramon Llull. Consultat 27 abril 2017, des de http://fpcee.blanquerna.url.edu/comunicacio/1415/Links/Graduacio/Decaleg_merged.pdf

- Serra, J. (2010). *La dansa segons Joan Serra*. Barcelona: Teler de Música. Consultat 13 abril 2017, des de <http://www.telermusica.com/ca/espai-de-reflexio-elisa-roche/216-dansa-joan-serra>

- Ufartes, G. (2005). *Audicions a l'aula*. Barcelona: XTEC. Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Consultat 24 març 2017, des de <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200506/memories/1133m.pdf>

Annexos

Índex

Annex 1. Graella d'observació	2
Annex 2. Entrevistes	11
Entrevista 1	11
Entrevista 2	14
Annex 3. Qüestionari	16

Annex 1. Graella d'observació

Sessió:

NOM DE L'ALUMNE:	Nº D'ACTIVITATS: Estàtiques: Moviment i dansa:			ESCOLA:	CURS:
Pel que fa a la matèria					
	GENS	POC	BASTANT	MOLT	OBSERVACIONS
1. Els continguts són adequats?					
2. Es tenen en compte els coneixements previs?					
3. Canvien les activitats al llarg de la sessió?					
4. Augmenta la dificultat de les activitats de manera gradual?					

5. Les activitats resulten interessants pels alumnes?					
6. Les activitats es veuen pensades i organitzades?					
7. Les activitats combinen música i moviment?					
Pel que fa a la/el mestra/e:					
	GENS	POC	BASTANT	MOLT	OBSERVACIONS
1. Mostra una actitud afectiva amb els infants?					
2. Té en compte la història personal de cada infant?					

3. Es fixa amb l'actitud dels infants?					
4. Té en compte les necessitats específiques?					
5. Actua amb respecte?					
6. Dóna reforç positiu als alumnes?					
7. Si un alumne s'equivoca, el/la mestre/a el renya?					

8. S'adapta al moment i al material de l'aula?					
9. Motiva als alumnes?					
10. Té clars els objectius de cada activitat?					
11. Deixa temps?					
12. És autocrític/a i millora o canvia les activitats que no funcionen?					

Pel que fa a l'infant					
	GENS	POC	BASTANT	MOLT	OBSERVACIONS
1. Quan la/el mestra/e proposa una activitat, mostra una actitud d'atenció? És una actitud positiva?					
2. Mostra interès i atenció? Manté una escolta activa?					
3. Participa?					
4. S'involucra en l'activitat (nivell de participació)?					
5. Gaudeix fent activitats de moviment i dansa?					

6. Gaudeix fent activitats estàtiques?					
7. Les activitats de moviment i dansa el cohibeixen?					
8. Les activitats de moviment i dansa el fan esverar?					
9. En les activitats de moviment i dansa està atent/a?					
10. En les activitats estàtiques està atent/a?					

11. El comportament és el mateix en totes les activitats?					
12. Es mostra sensible a les emocions que transmet la música?					
13. S'expressa mitjançant la música?					
14. El seu llenguatge corporal es correspon amb el que expressa de manera verbal?					
15. Coordina el moviment del cos amb la música?					

16. Manifesta les seves opinions pel que fa a les activitats?					
17. Mostra capacitat d'improvisació?					
18. Mostra una actitud de cooperació amb els companys?					
19. Mostra interès per les danses?					
20. Segueix els passos que s'han de fer a la dansa?					

21. Té una bona percepció i domini de l'espai?					
22. És creatiu i original en la dansa lliure?					
23. Increpa els companys?					
24. Ajuda i es deixa ajudar pels companys?					
25. Hi ha comunicació entre l'infant i la/el mestra/e?					

Annex 2. Entrevistes

Entrevista 1

NOM DE LA MESTRA: Eva Oliva Pujol

ESCOLA ON TREBALLE: Espill

CÀRREC QUE OCUPES: Especialista de música de P3-6è.

ESTUDIS: Magisteri Musical UB any 2000.

EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL: Mestra en diferents escoles privades, concertades i també una temporada a llistes. Actualment a l'Espill des del 2008.

1. Què és per tu l'ensenyament musical a l'escola?

“És posar a l'abast coneixement i experiències perquè els alumnes tinguin l'oportunitat d'agafar-les com a aprenentatges. Cadascú al seu nivell i ritme. Com a mestra crec que hem de conduir, guiar i donar les eines perquè cada nen i nena es faci dins seu el seu aprenentatge personalitzat”.

2. Et trobes amb dificultats referents a la varietat de nivells a l'aula? Com les resols?

“Sí. Utilitzant materials extres normalment adaptats per a mi. Tot i que no hi ha massa temps per dedicar-hi i, malauradament, sovint costa atendre'ls com necessitarien”.

3. Quines estratègies utilitzes per incloure tots els infants en una mateixa activitat? Ho fas igual en totes les edats?

“Normalment els objectius per aquest tipus d'alumnes ja són diferents. Primer de tot s'adapta l'assignatura en un PI (pla individualitzat) i a partir d'aquí saps què li has de demanar a cada alumne. A vegades són els mateixos exercicis reduïts o en altres ocasions s'acompanya d'imatges més grans o amb color”.

“No, en cada edat és diferent. Però més que l'edat és el que he comentat a la pregunta anterior. L'edat per a mi és igual, el que importa és l'adaptació i el dictamen o diagnòstic que té aquell nen o nena”.

4. Creus que és necessari que tots els alumnes arribin al mateix punt?

“No, per a cada alumne l’aprenentatge serà diferent. Així que cal valorar el procés des d’on parteix cada individu.”

5. Com avalues les activitats? Què valors?

“Miro que l’alumne hagi après conceptes varis, que hagi pogut experimentar i gaudir del fet musical. Sí que hi ha uns mínims, però per a mi és més important observar d’on partia i on ha arribat veient el procés que ha fet”.

6. Creus que la dansa i el moviment són importants? Per què?

“Sí. Són bàsics perquè els alumnes gaudeixin del sentit rítmic i musical, es puguin deixar anar i, sobretot, expressar”.

7. Penses que els infants necessiten moure’s al llarg de la sessió? Per què?

“Sí, sempre. En les meves classes intento treballar els 5 blocs de continguts durant la sessió d’una hora. Així hi ha un canvi d’activitat gairebé constant i, tot i que costa tornar-los a centrar, és un fer més dinàmic”.

8. Fas activitats de dansa i moviment a la teva aula? Et funcionen? En destacaries alguna?

“Sí, en faig moltes. Destacaria “l’expressió corporal”. És una activitat que sovint la feia més amb educació infantil i a primària la deixava de fer, però últimament l’he recuperat, perquè observo que els agrada molt i els va bé. Necessiten expressar i sentir-se lliures, fer el que els ve de gust amb el cos. Així que l’estic potenciant a tota la primària”.

9. Durant la sessió deixes espais de temps perquè els alumnes es puguin expressar lliurement utilitzant el cos?

“Sí, intento fer-ho a totes les classes”.

10. Creus que els va bé, als nens més moguts, poder fer activitats on s’hagin de moure?

“Sí, a tots. No només als moguts”.

11. Notes canvis en el comportament dels nens més moguts o esverats quan feu una activitat de moviment i dansa o més estàtica?

“Sí, quan fem activitats de moviment i dansa estan més atents i mostren més interès”.

Entrevista 2

NOM DEL MESTRE: Jaume Serra Soler **ESCOLA ON TREBALLE:** Oms i de Prat

CÀRREC QUE OCUPES: Mestre de música de P3 a 6è.

ESTUDIS: Magisteri amb especialitat musical i molts cursos de música.

EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL: Mestre de l'Esclat de Manresa durant deu anys i quatre anys més fent de mestre a l'Escola de Música de Navarcles. També vaig fer de mestre de música a l'escola pública d'Artés durant tres anys i finalment vaig anar a l'Oms i de Prat de Manresa on ja més de 24 anys que hi treballo.

1. Què és per tu l'ensenyament musical a l'escola?

“És complex. Però estic convençut que la música ajuda al desenvolupament de la intel·ligència...”.

2. Et trobes amb dificultats referents a la varietat de nivells a l'aula? Com les resols?

“Ja hi comptes. Però intento fer activitats per arribar a tothom, el meu objectiu no és que acabin solfejant”.

3. Quines estratègies utilitzes per incloure tots els infants en una mateixa activitat? Ho fas igual en totes les edats?

“Normalment fem moltes activitats on els nens hagin de cantar. Aquestes inclouen a tothom, encara que desafinar no sempre es pot corregir. Simplement intento que s'hi fixin, igual que no els martiritzo si van fora de temps. Tampoc puc utilitzar les mateixes estratègies en totes les edats, perquè els materials i les cançons són diferents”.

4. Creus que és necessari que tots els alumnes arribin al mateix punt?

“No, mai! Perquè per començar, ja no parteixen del mateix nivell. Cadascú ha d'arribar fins allà on pugui, si establís una meta, frenaria el progrés dels que poden tirar més. Com per exemple l'Adrià, un nen que toca el saxo espectacularment bé per tenir vuit anys”.

5. Com avalues les activitats? Què valores?

“Que participin, que s’ho passin bé i sobretot que intentin millorar”. Valoro molt positivament l’esperit de superació”.

6. Creus que la dansa i el moviment són importants? Per què?

“Completament. Ajuden a estructurar el pensament”.

7. Penses que els infants necessiten moure’s al llarg de la sessió? Per què?

“Clar. Si no és inhumà i les classes no funcionen”.

8. Fas activitats de dansa i moviment a la teva aula? Et funcionen? En destacaries alguna?

“Sí, moltes. I normalment sí que em funcionen. Si n’hagués de destacar alguna, potser n’escolliria una que consisteix en tocar el piano mentre vaig explicant una història i ells han de representar-la movent-se per l’espai lliurement”.

9. Durant la sessió deixes espais de temps perquè els alumnes es puguin expressar lliurement utilitzant el cos?

“Sí, intento acabar la classe amb el joc de les estàtues, on ells es mouen quan sona la música i es queden quiets quan paro de tocar”.

10. Creus que els va bé, als nens més moguts, poder fer activitats on s’hagin de moure?

“Sí, d’aquesta manera poden descarregar tota l’energia que porten dins”.

11. Notes canvis en el comportament dels nens més moguts o esverats quan feu una activitat de moviment i dansa o més estàtica?

“Sí, quan són estàtiques són incapaços de seure i estar quiets. I també veig que hi ha nens, com la Paula, que s’ho passen molt millor en activitats on s’han de moure. Tot i que també hi ha qui se sent perdut, per això és bo fer activitats diferents”.

Annex 3. Qüestionari

ESCOLA:

CURS:

NOM DE L'ALUMNE

T'agrada la música (en general)? Per què?

1. T'ha agradat la classe de música? Per què?
2. Has participat amb ganes en totes les activitats? Com és?
3. Quan no t'ha agradat una activitat, què has fet?
4. Has ajudat i t'has deixat ajudar pels companys durant les activitats? Per què?
5. Has molestat els companys en algun moment durant la classe? Per què?
6. Has estat atent/a quan el/la mestre/a ha explicat que s'havia de fer? Sempre?
7. Si estaves despistat/ada o molestaves els companys, el/la mestre/a t'ha dit alguna cosa? Què?
8. Quan has fet molt bé una activitat, el/la mestre/a t'ha felicitat? Què t'ha dit?

9. T'han agradat les activitats on t'has hagut de moure i ballar? Per què?
10. T'han agradat les activitats on has hagut d'estar quiet i escoltar? Per què?
11. Has gaudit més en les activitats que t'has hagut de moure o en les que estaves quiet?
Per què?
12. Quan t'ha passat més de pressa el temps, quan fèieu activitats de moviment i dansa o quan fèieu activitats d'estar quiet i escoltar? Per què?
13. Quines activitats t'han fet esverar, les de moviment o les que havies d'escoltar i estar quiet? Explica-ho.
14. Amb quines activitats has estat més atent, amb les de moviment o amb les que havies d'escoltar i estar quiet? Com és?
15. Quines emocions has sentit quan havies de fer activitats de moure't i ballar? Tristesa, alegria, et tranquil·litzava, t'esverava, t'avorria... Justifica la resposta.
16. Quines emocions has sentit quan havies de fer activitats d'escoltar i estar quiet?
Tristesa, alegria, et tranquil·litzava, t'esverava, t'avorria... Justifica la resposta.
17. Et feia vergonya moure't i ballar? Per què?

18. Heu fet alguna dansa? Has seguit tots els passos que s'havien de fer?

19. En una dansa o exercici de moviment, quan no et deien els passos que havies de fer, creus que te'ls haguessis pogut inventar (improvisar)? Per què?

20. En alguna activitat t'ho has passat bé i has dit que no t'havia agradat? Com és?